

LICEUL „REGINA MARIA” DOROHOI

Opțional interdisciplinar

PATRIMONIU NAȚIONAL

SUPPORT DE CURS

AUTOR,
GHEORGHÎȚĂ GEANINA PAULA

CUPRINS

I. Patrimoniu – aspecte generale.....	3
1.1 Definirea și clasificarea patrimoniului.....	3
1.2 Gestiunea patrimoniului	6
1.3 Activități de învățare	7
II. Patrimoniul UNESCO al României	8
2.1 Analiza Patrimoniului Mondial UNESCO din România	10
2.1.1 Rezervația Biosferei Delta Dunării.....	10
2.1.2 Biserici cu pictură murală din nordul Moldovei	14
din prima jumătate a secolului al XVI-lea	14
2.1.3 Situri sătești cu Biserici fortificate din Transilvania	20
2.1.4 Mănăstirea Hurezi	27
2.1.5 Cetățile dacice din Munții Orăștiei	30
2.1.6 Centrul istoric Sighișoara	35
2.1.7 Ansamblul bisericilor de lemn din Maramureș.....	38
2.1.8 Pădurile virgine de fag din Munții Carpați	43
2.2 Analiza Patrimoniului Cultural Intangibil UNESCO din România	45
2.2.1 Ritualul Călușului.....	45
2.2.2 Doina.....	48
2.2.3 Ceramica de Horezu	50
2.2.4 Colindatul în ceată bărbătească	53
2.2.5 Jocul fecioresc din Transilvania.....	57
2.2.6 Tradiția românească a țesutului scoarțelor.....	58
2.3 Lista tentativă a României	61
2.4 Elemente de patrimoniu național local	64
2.5 Sinteze și evaluare	67
III Patrimoniul și dezvoltarea durabilă.....	68
3.1 Protejarea patrimoniului.....	68
3.2 Proiecte de dezvoltare durabilă – povești de succes	70
3.3 Sinteze complexe	74
Bibliografie	75

I. Patrimoniul – aspecte generale

1.1 Definiția și clasificarea patrimoniului.

Patrimoniul Mondial UNESCO

Patrimoniul este cea mai mare comoară a unui neam și el trebuie îngrijit și păstrat. Altfel, urmașii nu vor mai ști cine le-au fost strămoșii. Dacă am putea numi într-un fel chipul unei țări și al unui neam, acest nume ar fi „Patrimoniul“.

UNESCO – United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură). Este o instituție care se ocupă de patrimoniul cultural din întreaga lume. Din fiecare țară au fost desemnate câteva obiective, considerate cele mai reprezentative, spectaculoase, bine conservate și care împreună alcătuiesc o colecție: Patrimoniul umanității.

Ceea ce face conceptul de patrimoniu mondial exceptional este aplicarea sa universală. Patrimoniul mondial aparține tuturor popoarelor lumii, indiferent de teritoriul pe care sunt situate obiectele de patrimoniu. UNESCO urmărește să încurajeze **identificarea, protejarea și conservarea patrimoniului cultural și natural** din întreaga lume. Acest demers este încorporat într-un tratat internațional numit **Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural**, adoptată de **UNESCO în 1972**.

Misiunea UNESCO în acest domeniu este de a:

- încuraja țările să semneze Convenția Patrimoniului Mondial pentru a asigura protecția patrimoniului natural și cultural;
- încuraja statele părți la Convenție să desemneze situri pe teritoriul național pentru a fi incluse în lista patrimoniului mondial;
- încurajeze statele părți să stabilească planuri de gestionare și să instituie sisteme de raportare cu privire la starea de conservare a siturilor de patrimoniu mondial;
- ofere ajutor statelor părți pentru protejarea proprietăților patrimoniului mondial prin acordarea de asistență tehnică și de formare profesională;

Patrimoniul național

- oferi asistență de urgență pentru site-urile patrimoniului mondial aflate în pericol imediat;
- sprijini statele părți în activitățile de conștientizare publică necesare conservării patrimoniului mondial;
- încuraja participarea populației locale la conservarea patrimoniului cultural și natural;
- încuraja cooperarea internațională în conservarea patrimoniului cultural și natural.

Doar țările care au semnat Convenția Patrimoniului Mondial, angajându-se să protejeze patrimoniul natural și cultural, pot înainta propuneri de numire pentru proprietăți de pe teritoriul lor pentru a fi luate în considerare în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

În sensul Convenției, sunt considerate patrimoniul cultural:

- monumentele: opere arhitecturale, lucrări de sculptură monumentală și pictură, elemente sau structuri de natură arheologică, inscripții, asezăminte în peșteri, care au o valoare universală excepțională din punct de vedere al istoriei, artei sau științei;
- grupurile de clădiri: grupuri de clădiri separate sau conectate care, datorită arhitecturii, omogenității sau locului în peisaj, au o valoare universală excepțională din punct de vedere al istoriei, artei sau științei;
- siturile: lucrări ale omului sau peisaje culturale – opere combinate ale naturii și omului – inclusiv situri arheologice care au o valoare universală excepțională din punct de vedere estetic, istoric, etnologic sau antropologic.

Sunt considerate patrimoniul natural:

- caracteristici naturale care constă din formațiuni fizice și biologice sau grupuri de astfel de formațiuni, care au o valoare universală excepțională din punct estetic sau științific;
- formațiuni geologice și fiziografice și zonele delimitate cu precizie care constituie habitatul speciilor amenințate de animale și plante de valoare universală excepțională din punct de vedere al științei sau conservării;
- situri naturale de valoare universală excepțională din punct de vedere al științei, conservării sau frumuseții naturale.

Proprietățile sunt considerate **patrimoniul cultural și natural mixt** dacă ele satisfac o parte sau totalitatea definițiilor atât ale mostenirii culturale cât și naturale.

Patrimoniul cultural este de mai multe feluri

Patrimoniu național

a. Material:

- **mobil**, care poate fi mișcat, mutat dintr-un loc în altul. Cuprinde diferite obiecte cu valoare istorică și culturală: cărți, tablouri, icoane, vase de ceramică, țesături, costume populare și altele.
- **imobil**, adică imposibil de mișcat de pe locul în care este așezat:
  - ✓ monumente istorice: clădiri vechi, biserici;
  - ✓ ansambluri de clădiri: cetăți, sate, mănăstiri, chiar părți din unele orașe.

- ### b. Imaterial:
- obiceiuri, tradiții, meșteșuguri, folclorul, limba națională, mai pe larg: cântece, dansuri, balade populare, legende, știința de a realiza cu mâinile diferite obiecte sau chiar și feluri de mâncare, moduri de a sărbători sau de a te întrista împreună cu ceilalți la nunți, botezuri, înmormântări și altele.

Monumentele istorice reprezintă acele construcții (așezări, cetăți, castele, case, biserici, mănăstiri, fântâni, hanuri, conace, cule, palate, turnuri, mausolee etc.) care dau țării o înfățișare specifică și un anumit caracter, pe care noi avem tot interesul a-l păstra și chiar datoria de a-l menține, pentru a-l transmite mai departe celor care ne vor urma.

1.2 Gestiunea patrimoniului

Pentru îngrijirea Patrimoniului s-a înființat **Institutul Național al Patrimoniului**. Aici există cataloage care cuprind notate toate obiectivele de patrimoniu material din județele României.

<http://patrimoniul.gov.ro/ro/monumente-istorice/lista-monumentelor-istorice>

Fiecare monument are o fișă de identificare (vezi fișa de monument a castelului Bran). De patrimoniu se ocupă și alte instituții: muzee, organizații, asociații și fundații.

Castelul Bran (Ansamblul castelului Bran)
Categorie: Castele
Perioadă: 1377 - 1382
Importanță: A
Cod LMI: BV-II-M-A-11610.01
Adresă: Str. Mosolu Traian, general 495-498
Localitate: sat Bran; comuna Bran
Județ: Brașov
Regiune: Transilvania

Cum se compune codul unui monument?
BV-II-M-A-11610.01
BV - prescurtarea numelui județului
II - clasa sau felul: există 4 clase: **I** - așezare arheologică, **II** - monument de arhitectură, **III** - monument de for public, **IV** - monumente funerare
M - prescurtare de la monument
A - importanță: există două nivele de importanță:
A - valoare națională - important pentru toată țara
B - valoare locală - important în cadrul unei regiuni / județ
11610 - numărul de ordine în listă. Obiectivele se numerotează în ordine alfabetică pe județe. Numărul 1 este, spre exemplu, situl arheologic de la Alba Iulia.
01 - apare atunci când este vorba de mai multe elemente în cadrul unui ansamblu. Întreg ansamblul are un număr și elementele sunt semnalizate cu 01, 02 etc.

Repararea corectă a unui monument istoric se numește **restaurare**. A restaura înseamnă a reda unei clădiri înfățișarea pe care i-au dăruit-o cei care au ridicat-o. Este felul în care poți ajuta oamenii să afle cât mai mult despre istoria lor. Restaurarea este o meserie în sine. Orice lucrare de acest fel începe cu descoperirea a tot ce se știe despre acea clădire: în documente, în imagini vechi, în cărți și în memoria oamenilor locului.

Restaurarea se realizează întotdeauna în echipă. Există oameni specializați pentru fiecare parte a unui monument istoric și pentru toate obiectele de patrimoniu. Restauratorii pot fi: arhitecți, sculptori, lemnari, pictori, pietrari, ceramiști, textiliști etc.

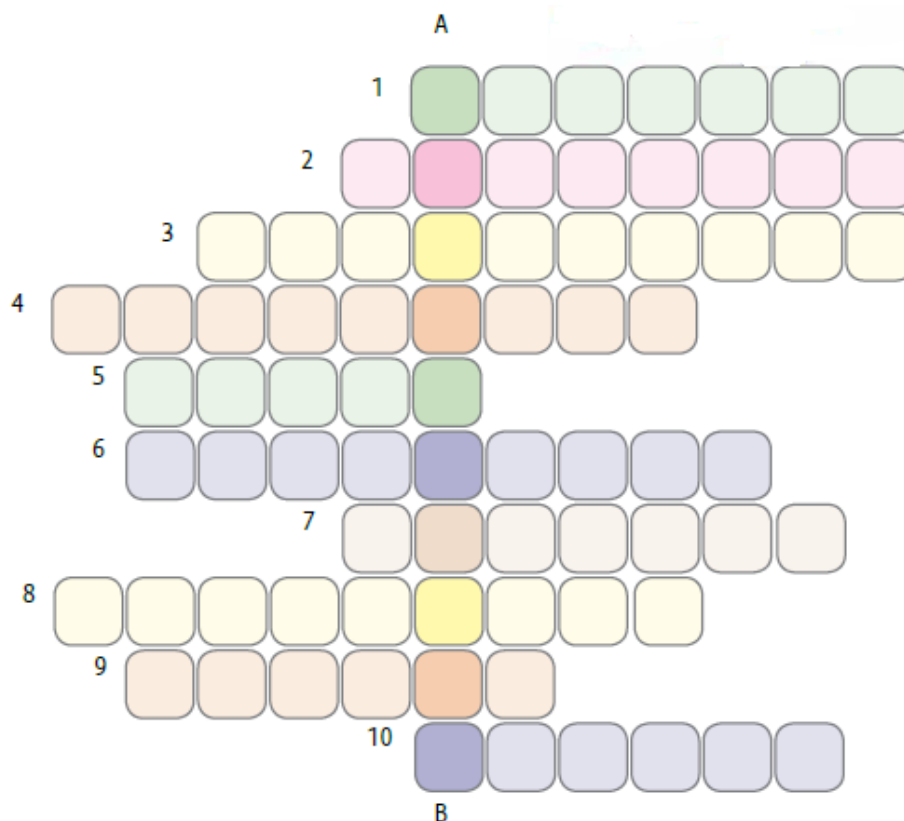
1.3 Activități de învățare

I. Analizați activitatea de restaurare a bisericii Sf Nicolae din Dorohoi. Realizați un interviu cu restauratorii.

II. REBUS

A-B. Moștenirea culturală pe care trebuie s-o cunoaștem și s-o prețuim se numește:

1. Dacă oamenii nu cunosc și nu protejază patrimoniul, el este în ___
2. Patrimoniul care poate fi văzut și atins se numește patrimoniul ___
3. Repararea corectă a unui monument istoric se numește ___
4. Obiceiurile, tradițiile, sărbătorile, folclorul formează patrimoniul ___
5. Obiectele cu valoare istorică și culturală care își pot schimba locul formează patrimoniul ___
6. Patrimoniul imobil este format din ___
7. Toate creațiile artistice populare se numesc într-un cuvânt ___
8. Patrimoniul cultural este cea mai prețioasă ___
9. Monumentele istorice formează patrimoniul ___
10. Instituție care se ocupă de patrimoniul cultural din întreaga lume ___

II. Patrimoniul UNESCO al României

România are **8 poziții și 41 de monumente istorice și naturale**, precum și **14 candidaturi pe Lista Patrimoniului Mondial**, ceea ce ne plasează pe locul **42 din 122 de țări**.

Siturile din România înscrise pe lista reprezentativă a Patrimoniului Mondial UNESCO sunt:

- *sit natural* - **Rezervația Biosferei Delta Dunării** (1991);
- **opt Biserici cu pictură murală din nordul Moldovei** din prima jumătate a secolului al XVI-lea (1993);
- **șapte Așezări sătești cu biserici fortificate din Transilvania** (1993);
- **Mănăstirea Hurezi** (1993);
- **șase Fortărețele dacice din Munții Orăștie** (1999)
- **Orașul Vechi din Sighișoara** (1999);
- **ansamblul a opt Biserici de lemn din Maramureș** (1999);
- sit natural – **Pădurile virgine de fag din Munții Carpați** (2017).

De asemenea, Romania are înscrise *șase elemente* în **Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al umanității UNESCO**:

- *Ritualul Călușului* (inclus la 25 noiembrie 2005);
- *Doina* (2 octombrie 2009);
- *Ceramica de Horezu* (3-7 decembrie 2012);
- *Colindatul în ceată bărbătească* (împreună cu Republica Moldova, inclus la 3-7 decembrie 2013);
- *Dansul Fecioresc din Ardeal / Feciorescul de Ticuș* (30 noiembrie 2015);
- *Tradiția românească a țesutului covoarelor /scoațelor* (împreună cu Republica Moldova, inclusă la 1 decembrie 2016).

Delta Dunării

6 cetăți dacice din Munții Orăștiei

7 sate cu biserici fortificate din Transilvania

8 biserici pictate în exterior din Bucovina

8 biserici de lemn din Maramureș

Centrul istoric al orașului Sighișoara

Mănăstirea Hurezi

2.1 Analiza Patrimoniului Mondial UNESCO din România

2.1.1 Rezervația Biosferei Delta Dunării

Localizarea

Zona reprezintă un paradis natural ce se întinde la vărsarea Dunării în Marea Neagră, acolo unde fluviul își încheie lunga călătorie de 2 860 km (1 788 de mile), de la izvorul său din Munții Pădurea Neagră din Germania.

Raportată la România, Delta Dunării este situată în SE țării, având forma literei grecești "A" (delta) și fiind limitată la SV de podișul Dobrogei, la N trece peste granița cu Ucraina, iar la E cu Marea Neagră. Delta Dunării este traversată de paralela de 45° lat N și de meridianul de 29° long. E. Suprafața sa, împreună cu complexul lagunar Rasim-Sinoe este de 5050 Km², din care 732 Km² aparțin Ucrainei. Delta propriu-zisă are o suprafață de 2540 Km², suprafață ce crește anual cu 40m, datorită celor 67 milioane tone de aluviuni depuse de către fluviu. Zona este încadrată -în județul Tulcea, delimitată de malul mării și brațele Chilia, Sulina și Sf. Gheorghe.

Justificarea înscrierii

S-a propus ca Delta Dunării să fie introdusă pe lista Patrimoniului Universal pentru că îndeplinește criteriile (iii), (iv), articolul 24 din "Indicii orientative". Ea a fost înscrisă pe Lista UNESCO cu două observații:

- să fie contactată și Ucraina, întrucât pe teritoriul ei se află 724 km²;
- pentru protejarea zonei, să se dezvolte proiectul "Dunărea Albastră" ce cuprinde toate țările din zona bazinului Dunării.

Argumente

- cea mai bine conservată deltă din Europa;

Patrimoniul național

- cel mai tânăr pământ românesc, încă în extindere spre Marea Neagră: crește 40 m²/an;
- cea mai întinsă zonă compactă de stufărișuri de pe planetă;
- cea mai mare populație de pelicani comuni (*Pelecanus onocrotalus*) și creți (*Pelecanus crispus*) din Europa;
- mai mult de jumătate din populația mondială de cormoran mic (*Phalacrocorax pygmaeus*);
- jumătate din populația mondială de gâscă cu gât roșu (*Branta ruficollis*).
- importantă rută de migrație și popas pentru păsările europene.
- mamifere dispărute în alte părți ale Europei: nurca, vidra, bizamul, câinele enot sau pisica sălbatică.

Descriere

Delta Dunării adăposteste 98% din fauna acvatică a Europei - peste 3400 de specii, dintre care multe unice în lume. Pot fi întâlnite 300 de *specii de păsări, multe declarate monumente ale naturii și protejate prin lege*: pelicanul comun și pelicanul cret, cormoranul, egreta mare și egreta pitică, egreta albă, lopătarul, lebăda, piciorongul, gâsca sălbatică, rața de iarnă. Mari colonii de pelicani pot fi întâlnite la sudul brațului Sfântu Gheorghe: Uzlina, Maliuc, cele de pe lacurile Fortuna și Matița.

Aproximativ 160 de specii de pește (sturionul, chefalul, heringul, știuca, somonul, șalăul, mreana, bibanul, carasul) fac deliciul pescarilor. Activitățile legate de pescuitul în Deltă sunt atestate chiar de părintele istoriei, Herodot. Pescuitul poate fi practicat tot anul, cu excepția a 60 de zile începând cu luna aprilie, perioadă în care peștii depun icre.

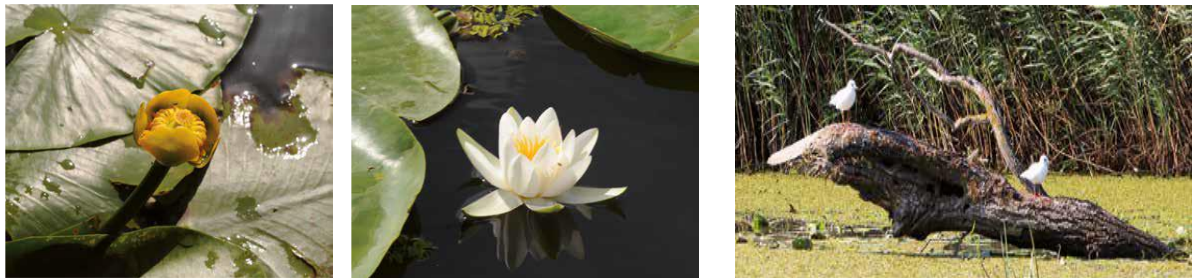
Printre mamiferele care populează Delta, trebuie menționate vidra, vizonul, (din familia animalelor cu blana pretioasă), vulpea, pisica sălbatică, lupul, ursul, porcul mistret, dihorul, iepurele. Nisipurile ascund broaste țestoase, vipere și colonii de șerpi.

Cele 1150 de specii de plante formează bogăția florei în Deltă. Se găsesc aici mai multe tipuri de plante: cu frunze plutitoare (nufărul alb, nufărul galben, broasca-apei, nufărul pitic, scaietele de apă, aldrovanda, o plantă carnivoră rară), riverane și pe insule plutitoare (stuf, papura, feriga de apă, măcriș, menta acvatică, chimion-de-apă) și de uscat (salcia albă, plopul, arinul, cireșul sălbatic, frasinul). În Deltă există trei *păduri declarate monumente ale naturii*: *Letea* (situată la NE, cea mai impresionantă, dând

Patrimoniu national

senzația de junglă tropicală), *Caraoman* și *Erenciuc*, toate formate din stejari, salcii și plop negri. Predomină vegetația de mlaștină stuficolă, care ocupă cca. 78% din suprafața totală. Principalele specii sunt stuful, papura, rogozul, în amestec cu salcia pitică și numeroase alte specii.

Formațiune specifică stufăriilor masive, plaurul este un strat gros de cca. 1,6m format dintr-o împletitură de rizomi de stuf și de rădăcini ale altor plante acvaticе, în amestec cu resturi organice și sol. Inițial fixat, plaurul se desprinde de fundul ghiolurilor și bălților transformându-se în insule plutitoare cu diferite mărimi care, împinse de vânt, se deplasează pe suprafața apei.

Astăzi în Deltă există **18 zone strict protejate**, din necesitatea de a conserva procesul natural de evoluție, fauna și flora specifice. De menționat: *Roșca-Buhaiova* (în împrejurimile Lacului Roșca există cea mai mare colonie de pelicani din Europa), *Letea* (pădure cu aspect tropical, aflată la cea mai mare latitudine) și *Sacalin-Zătoane* (situată în apropiere de Sfântu Gheorghe, care se întinde pe o suprafață de 21.000 hectare și reprezintă unul dintre rarele locuri unde poate fi întâlnit pelicanul creț).

Locuire

Delta a fost locuită încă din timpuri străvechi. Tot litoralul de la Sinoie și până la insula Popina, din nordul lacului Razim, a fost vatra de formare și evoluție a civilizației neolitice de tip Hamangia. Negustorii greci și apoi romanii au întemeiat cetăți cu rol strategic și comercial: Halmyris, Salsovia (Mahmudia), Talamonium (Nufăru), Aegyssus (Tulcea), Noviodunum (Isaccea) și Enisala. Genovezii și izvoarele bizantine, au vorbit mult de pescuitul și de comerțul cu tot felul de produse în secolele X- XV în porturile dunărene la Solina (Sulina de azi), Licostoma (Periprava) și Vicina. La mijlocul secolului al XIX-lea, a fost întemeiată Comisia Europeană a Dunării, stabilită la Sulina. A fost un for internațional neutru din punct de vedere politic, menit să protejeze interesele strategice și comerciale ale țărilor membre, la gurile marelui fluviu. În cele 8 decenii de existență a comisiei, Sulina a devenit un orașel cosmopolit, demn de numele livresc câștigat: Europolis.

Locuitorii actuali ai Deltei sunt mai ales lipovenii veniți din Rusia, dar și minoritățile turce sau tătare, care trăiesc din pescărit și creșterea vitelor. Ei își văd periclitate interesele mai ales de către industrializarea regiunii și a poluării apei.

Dacă vă opriți într-un sat de pe malul apei, veți descoperi pescarii gătindu-și propria versiune a borșului rusesc la foc în aer liber. Cei care au gusturi mai rafinate pot încerca heringul de Dunăre, crochete de morun sau nisetru prăjit, care pot fi însoțite de savuroasele vinuri locale Muscat sau Merlot în restaurantele din Tulcea sau Sulina. Acest ținut sălbatic al apelor va face să descoperiți multe lucruri uimitoare. O excursie în Deltă va rămâne o amintire de neuitat din toate punctele de vedere.

Delta în pericol. De ce?

- construirea de diguri în amonte a dus la schimbarea regimului natural de inundare, cu consecințe nefaste asupra ecosistemelor;
- construirea barajului de la Porțile de Fier a dus la blocarea rutei de migrație a sturionilor pentru depunerea icrelor – numărul lor a scăzut;
- substanțele chimice de îngrășare a culturilor agricole ajung în apele Deltei. Cantitatea mare de nutrienți duce la creșterea exagerată a algelor care reduc din transparența apei și sufocă speciile de animale acvatice;
- substanțe toxice provenite din poluarea industrială se acumulează în icrele peștilor și în ouăle păsărilor ihtiofage și reduc capacitatea acestora de reproducere;
- peștele este braconat și supraexploatat;
- localnicii incendiază zone de stuf pentru a obține teren agricol.

Cu ajutorul UNESCO, dar și al faimosului explorator subacvatic Jacques Cousteau, în august 1991, întreaga Deltă a fost declarată "Rezervație a Biosferei" prin decret guvernamental.

<http://whc.unesco.org/en/list/588/video>

2.1.2 Biserici cu pictură murală din nordul Moldovei din prima jumătate a secolului al XVI-lea

Localizarea

Se întâlnesc în județul Suceava, aparținând obștilor monahale, în cazul mănăstirilor; și parohiilor locale în cazul bisericilor sătești. Coordonatele principale: 47° latitudine nordică și 26° longitudine estică:

- **Biserica “Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din satul Arbore;**
- **Biserica “Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii Humor;**
- **Biserica “Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița;**
- **Biserica “Înălțarea Sfintei Cruci” din Pătrăuți;**
- **Biserica “Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii “Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava;**
- **Biserica “Sfântul Gheorghe” a Mănăstirii Voroneț;**
- **Biserica “Învierea Domnului” a Mănăstirii Sucevița;**
- **Biserica “Sfântul Nicolae” a Mănăstirii Probota.**

Justificarea înscrierii

Criteriul (i) Pictura murală exterioară a bisericilor din Nordul Moldovei reprezintă un fenomen artistic unic în arta bizantină, o capodoperă a genului. De o excepțională valoare estetică, pictura acoperă în întregime fațadele bisericilor, realizând în același timp o simbioză perfectă între culoare și stil arhitectonic prin folosirea ingenioasă a spațiilor arhitecturale. Totodată, între culorile picturii exterioare și peisaj există o desăvârșită armonie.

Criteriul (ii) Ideea de a acoperi întreaga suprafață exterioară a bisericii cu picturi a fost preluată de alte lăcașuri moldovenești: biserica Mănăstirii Râșca, pictată în 1552, cea a Mănăstirii Sucevița, pictată între 1595 și 1596 sau biserica Sfântul Ilie, aproape de Suceava, al cărei exterior a fost pictat între 1632 și 1653.

Criteriul (iii) În arta europeană a epocii, pictura murală exterioară a bisericilor din Nordul Moldovei reprezintă un fenomen unic. În ce privește arta românească, ea constituie un fenomen specific artei moldovenești din prima jumătate a secolului al XVI-lea, atât din punct de vedere arhitectural, cât și din punct de vedere pictural.

Datorită remarcabilei măiestrii artistice, aceste picturi murale exterioare au rezistat vitregiilor vremii: culorile au rămas vii, iar desenul original s-a păstrat ca atare. Din fericire, chiar în locurile în care stratul pictural a suferit deteriorări, trăsăturile iconografice sunt încă vizibile, fapt care permite studii comparative. Totodată, restaurarea a dezvăluit că stratul picturii originale nu a suferit niciodată modificări.

Inscripțiile votive în piatră, cele pictate, piesele originale ale inventarului mobil (iconostasuri, icoane, broderii), pietrele tombale conservate, toate contribuie la stabilirea și garantarea autenticității acestor monumente.

Istoric

Cea mai mare dintre Țările Române din Evul Mediu, unificate în secolul al XIV-lea, în preajma celei de-a doua victorii asupra mongolilor și a războaielor împotriva regatelor Poloniei și Ungariei, Moldova a atins apogeul dezvoltării sale sub domniile lui Ștefan cel Mare (1457-1504) și Petru Rareș (1527-1546; 1541-1546). În același timp aceasta a fost epoca unei sinteze artistice unice, a cărei maximă realizare o constituie seria de biserici cu picturi murale exterioare. Acesta a fost un fenomen artistic unic în Europa prin faptul că fațadele sunt total acoperite cu o pictură specială din punct de vedere iconografic, incluzând câteva teme obligatorii precum ierarhia bisericească, Judecata de Apoi, Arborele lui Iessei, Imnul Acatist. Este vorba de o serie de monumente istorice aparținând aceleiași perioade, ctitorite de domnitori și boieri și decorate cu picturi murale exterioare în al treilea și al patrulea deceniu al secolului al XVI-lea.

Descriere

Biserica „Sfântul Gheorghe” a fostei Mănăstiri de la Voroneț a fost ctitorită în anul 1488 de domnitorul Ștefan cel Mare, în numai 3 luni și 3 săptămâni, ceea ce constituie un record pentru acea vreme. Altarul și naosul au fost pictate între 1488-1496, iar pronaosul în 1552. Pronaosul exterior (ridicat de mitropolitul Grigore Roșca în 1547) a fost decorat concomitent cu fațadele. Supranumită „Capela Sixtină a Estului”, este probabil cea mai cunoscută biserică din România atât pentru frescele ei exterioare (impresionante sunt Judecata de apoi și Căderea Constantinopolului), cu o luminozitate și culori foarte intense, cât și pentru sutele de figuri bine păstrate pe zugrăveala de azur.

Biserica „Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din satul Arbore, ridicată în 1503 drept capelă a reședinței sale de către portarul Sucevei, Luca Arbore, a fost utilizată ca loc de îngropăciune pentru familia ctitorului. Acesta a fost înmormântat aici în 1552. În 1541 nepoata sa s-a îngrijit ca biserica să fie decorată de pictorul Dragoș Coman de Iași. Mai târziu, după stingerea familiei, capela a fost transformată în biserică sătească.

Imaginea ce străjuiește mormântul ctitorilor de la Arbore. Boierul Luca Arbore, urmat de familia sa, oferă lui Iisus Hristos, în mod simbolic, macheta bisericii ctitorite. Este însoțit de Maica Domnului și de Ioan Botezătorul, sfântul de hram al bisericii.

Biserica „Sfântul Nicolae” a Mănăstirii Probota este una din cele mai vechi mănăstiri moldovenești (ctitorită înainte de 1391). Biserica actuală a fost înălțată de domnitorul Petru Rareș în 1531 ca loc de îngropăciune pentru familia sa. Picturile interioare și exterioare datează din 1534, cu excepția altarului a cărui pictură a fost refăcută în secolul al XIX-lea.

Biserica „Sfântul Gheorghe” a vechii Mănăstiri de la Humor, ctitorită înainte de 1415 și închinată în primul rând Înălțării Domnului, primea în dar în 1471, din partea lui Ștefan cel Mare, un important evangheliar. Edificiul actual a fost construit în 1530 de marele logofăt Teodor Bubuioș și soția sa Anastasia, „cu voia și cheltuiala” domnitorului Petru Rareș. Pictura murală a fost realizată în 1535. Clopotnița a fost ridicată de domnitorul Vasile Lupu. Lucrările de restaurare din anii '60 și '70 au scos la iveală temeliele vechii biserici. De asemenea, au fost restaurate turnul, drumul de strajă și acoperișul.

Biserica „Bunei Vestiri” a Mănăstirii Moldovița. Vechea mănăstire, care datează din secolul al XIV-lea, a fost reconstruită în secolul al XV-lea de către Alexandru cel Bun (1400 - 1432). Domnitorul Moldovei Petru Rareș a fondat edificiul actual (1532), decorat cu picturi exterioare (1537). Pictura murală de la Moldovița se aseamănă cu cea de la Humor, scoțând în evidență anumite caracteristici comune, fapt care a dus la ipoteza unui atelier unic. Culorile exterioare sunt, în principal, galbenul-portocaliu combinat cu nuanțe strălucitoare de roșu, albastru și verde.

Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci” de la Pătrăuți este cea mai veche, rămasă în picioare de la Ștefan cel Mare. Este un monument de dimensiuni modeste, dar conține în sine, ca un sâmbure, aproape toate datele stilului moldovenesc, care se pot regăsi, mai apoi, cuprinse în compoziții mai ample și în alte ctitorii: spațiu bisericesc răsăritean cu împrumuturi de detaliu din arhitectura occidentală gotică. Portretul lui Ștefan cel Mare din biserica de la Pătrăuți păstrează fidel chipul celui mai renumit și iubit voievod al Moldovei. În a doua parte a domniei sale, a ctitorit mai mult de 40 de biserici, unele din ele fiind terminate și pictate de urmașii săi. Prin acestea s-a definit în arhitectura noastră medievală un stil specific moldovenesc, rămas un reper până azi.

Mănăstirea „Sfântul Ioan cel Nou” a fost construită în perioada 1514-1522 în orașul **Suceava**. A îndeplinit rolul de reședință mitropolitană a Moldovei (1522-1677), fiind în prezent reședință a arhiepiscopilor Sucevei și Rădăuților (din 1991). Aici se află moaștele Sf. Ioan cel Nou, aduse în anul 1589 de la Biserica Mirăuți (fosta catedrală mitropolitană a Moldovei).

Biserica “Învierea Domnului” a Mănăstirii Sucevița este ultimul monument de acest fel ridicat în Moldova, la aproape 100 de ani de la moartea lui Ștefan. A fost ctitorită de familia boierească și domnească a Movileștilor. Arhitectura îmbină elemente de artă bizantină și gotică, la care se adaugă elemente de arhitectură ale vechilor biserici din lemn din Moldova. Pictura murală interioară și exterioară este de o mare valoare artistică, fiind o amplă narațiune biblică din Vechiul și Noul Testament. Incinta este un patralater (100x104 m) de ziduri înalte (6 m) și groase (3 m) prevăzute cu contraforturi,

Patrimoniu national

metereze, drum de strajă, patru turnuri de colț și unul cu paraclis peste gangul intrării (stema Moldovei); se mai află încăperi ale vechii case domnești și beciuri.

Culori pe care niciun zugrav nu le poate reproduce, simboluri interzise de Biserică, desene profane pictate printre sfinți și icoane ortodoxe... În frescele mănăstirilor moldovenești se ascund, încă, multe secrete pe care nu le putem descifra. Frumoasele mănăstiri moldovenești își poartă tainele la vedere, dar niciun specialist nu le-a putut explica mulțumitor până acum.

2.1.3 Situri săsești cu Biserici fortificate din Transilvania

Localizare

În sud și sud-estul Transilvaniei, între 45°43' - 46°12' latitudine nordică și 23°39' - 25°46' longitudine estică, :

- județul Alba, comuna Câlnic, sat Câlnic
- județul Brașov, comuna Prejmer, sat Prejmer
- județul Brașov, comuna Bunești, sat Viscri
- județul Harghita, comuna Dârjiu, sat Dârjiu
- județul Mureș, comuna Saschiz, sat Saschiz
- județul Sibiu, comuna Biertan, sat Biertan
- județul Sibiu, comuna Valea Viilor, sat Valea Viilor

Justificarea înscrierii

Criteriile care justifică propunerea ca șapte bunuri să fie înscrise pe lista Patrimoniului Universal sunt *criteriile (ii), (iii), (iv) și (v) din „Indicii orientative pentru aplicarea Convenției privind patrimoniul universal”*.

Criteriul (ii) Construcțiile civile și fortărețele ridicate de sașii din Transilvania au influențat din punct de vedere cultural regiunea din jur – în primul rând satele săsești aservite, care au încercat să imite pe cât posibil structurile de apărare și de organizare ale comunităților libere; această influență s-a extins atât asupra secuilor (biserici cu incinte cu structuri de apărare simple, cel mai bun exemplu în acest sens fiind Dârjiu), cât și asupra românilor.

Criteriul (iii) Localitățile propuse formează “un tot unitar coerent cu valoare istorică, având un echilibru și un caracter aparte, cuprinzând în același timp moduri de organizare a spațiului, clădiri și urme de activități umane care își pun pecetea asupra împrejurimilor”; ele reprezintă un tip de construcție rezultat din condițiile istorice, juridice, religioase și sociale ale creatorilor lor; este vorba de o cultură și o civilizație care au intrat în declin în urma emigrării sașilor înspre Germania și Austria, exod început prin anii '70 ai secolului 20 și accentuat în anii '90.

Criteriul (iv) Bisericile fortificate, ca grup, sunt remarcabile; nicăieri în lume nu se regăsesc atâtea biserici fortificate într-un perimetru atât de restrâns, fapt care dovedește gradul de generalitate a fenomenului la scara unei zone geografice și etno-culturale. Ele constituie o realizare arhitecturală excepțională datorită diversității și folosirii gamei de tipare defensive din faza târzie a Evului mediu european. În timp ce în vestul și sudul Europei, anumite tipare defensive aplicate bisericilor sunt caracteristice, în exclusivitate, unor teritorii sau țări (de pildă, bisericile fortificate din Franța și din Țările nordice, bisericile cu incintă fortificată în Germania și Austria), numai în Transilvania se pot regăsi, în spațiul restrâns deja menționat, trei tipuri principale de fortificații: biserica cu incintă fortificată (de exemplu Prejmer), biserica fortificată (de exemplu Saschiz) sau fortăreața-biserică (de exemplu Valea Viilor, ca mostră de complexitate).

Aceste încununări ale arhitecturii defensive se adaugă valorii intrinseci a bisericilor, dând la iveală răspândirea anumitor stiluri arhitecturale începând cu arta romanică și terminând cu cea a Goticul târziu. Bisericile au perpetuat elemente interioare prețioase: altare, la Prejmer (datând probabil din jurul anului 1450), fragmente de pictură murală (Dârjiu), mobilier din secolul al XVI-lea (Prejmer, Saschiz, Valea Viilor).

Criteriul (v) Localitățile înscrise sunt în totalitate caracteristice satelor colonizate de sași pe teritoriile regale, așa cum s-au păstrat ele în majoritatea celor 250 de colonii săsești din Transilvania:

- trama stradală regulată, deși sub influența reliefului, este uneori caracteristică așezărilor propuse; cele mai multe dintre ele s-au dezvoltat de-a lungul unei străzi sau al unui spațiu median, dublat uneori, de axe secundare (de exemplu Călnic, Valea Viilor, Biertan, Viscri).
- zona protejată - nucleul istoric - a conservat lungile fâșii înguste de teren atestate fie documentar, fie de cercetători, precum și felul în care aceste loturi de pământ erau organizate: casa, de obicei dispusă cu zidul prevăzut cu pinion, în stradă, și cu anexele înșirate.
- îngustimea spațiilor, tipică pentru aceste localități, a rămas aceeași: un șir neîntrerupt de case cu pivnițe pe jumătate îngropate și cu parter înalt, cu puține

Patrimoniul național

deschideri și prevăzute cu pinion, cu ziduri de incintă la înălțimea fațadei, având uneori aceeași decorație cu aceasta.

- amplasarea clădirilor publice a dăinuit la rândul ei în jurul bisericii fortificate (unele din aceste instituții mai funcționează și în zilele noastre): prezbiteriul sau casa parohială, școala și locuința învățătorului, fie în incinta școlii, fie undeva în apropiere, primăria și sala de festivități, depozitele de cereale.

Istoric

Cine sunt sașii? Pe la mijlocul veacului al XII-lea, parte din pământul Transilvaniei era sub stăpânirea regilor unguri. Pentru a-și întări paza hotarelor în lăuntru Carpaților, craii au hotărât să se servească de o populație străină. Aceștia au fost sașii, aduși la noi din Germania, Belgia și Luxemburgul de azi. De-a lungul a peste 100 de ani, au venit în valuri succesive, s-au stabilit și au prins rădăcini. În unele locuri au fost fondatori de sate și orașe, în altele s-au alăturat unor așezări deja întemeiate de români. Au fost foarte harnici, iubitori de învățătură, gospodari și credincioși. Mai multe veacuri au fost o forță administrativă, culturală și politică. În secolul al XX-lea, sub presiunea regimului comunist, cei mai mulți dintre sași au cerut azil politic în Germania. Astăzi, satele lor odinioară prospere și viguroase, sunt în parte părăsite sau preluate de români și de romi.

Cine sunt secuii? O populație trimisă de regii unguri să colonizeze și să apere granița de răsărit a Transilvaniei. Originile secuilor nu sunt pe deplin lămurite de istorici. Ei vorbesc o limbă înrudită cu maghiara și locuiesc concentrat în județele Harghita și Covasna.

Cum s-au născut bisericile fortificate? La nici o sută de ani de la venirea sașilor, Transilvania a fost lovită de o mare năvălire a tătarilor. După alt secol și jumătate, a supraviețuit atacurilor repetate ale turcilor. Pentru atacatori, Transilvania era poarta spre Europa. După ce unele dintre sate au fost trecute prin foc și sabie, sașii au început să plănuiască o strategie de apărare prin fortificarea bisericilor. Aveau nevoie de un loc care să poată aduna, la nevoie, toată suflarea satului, cu tot ce avea de preț, începând cu biserica. Unele biserici au fost reclădite, fiind gândite de astă dată și pentru luptă, cu turnuri puternice, guri de tragere și drumuri de strajă. Sașii au fost la început catolici.

Patrimoniu national

Apoi, în secolul al XVI-lea, au devenit luterani. De aceea, reperul lor de construcție bisericească se afla în Europa occidentală: Romanic -> Gotic -> Renaștere -> Baroc -> Neoclasic. Majoritatea biserilor fortificate au fost ridicate în etape succesive, care pot fi observate și azi. La început, bisericile au fost pictate în interior, apoi, odată cu reforma religioasă icoanele au fost acoperite cu var.

Descriere

Biertan Cea dintâi atestare documentară a localității datează din 1283. În 1397 Biertan a fost denumită "oppidum" – burg, iar în 1418 regele a dăruit localității "dreptul de sabie" ("ius gladii"). Din 1572 până în 1867 Biertan a fost reședința episcopilor evanghelici din Transilvania.

Pe vârful dealului se află biserica înconjurată de prima incintă cu cele patru turnuri ale sale. La poalele dealului se află cea de a doua incintă, marcată printr-o serie de arcuri care susțin drumul de strajă. La est, sud și vest de complex se află cea de a treia incintă fortificată cu turnuri. Clădirile sunt în mare parte din cărămidă, cu excepția cadrelor ușilor și ferestrelor și a câtorva bolți scobite în piatră. Suprafețele interioare și exterioare sunt tencuite și pictate. În ultimul deceniu, lucrările de restaurare au scos la iveală multe dovezi ale decorațiunilor sgraffito și ale picturilor murale, parțial restaurate.

Multe clădiri datând din secolele XVI-XVIII, conservate în întregime, sunt amplasate în jurul unei piețe centrale. Deasupra pivnițelor mai vechi se află interioare originale din secolul al XVIII-lea, cu stucaturi și elemente din lemn natur.

Biserica în stil gotic târziu, constituind inima așezării, a fost construită în primul sfert al secolului XVI. Biserica a suferit anumite transformări și adăugiri în următoarele secole (ușile de la nord și de la sud în stil baroc, tribuna orgii și baldachinul amvonului). Trebuie remarcat, totuși, că interiorul este foarte unitar din punct de vedere stilistic, dat fiind că piesele principale ale mobilierului și sculpturile în piatră datează din aceeași perioadă cu arhitectura (amvonul din 1518, masa de altar din 1483-1515, stranele din 1516-1523, cristelnițele aparțin goticului târziu etc.).

Inventarul bisericesc include o catapeteasmă în stil gotic târziu, sub formă de poliptic cu 24 de panouri și trei sculpturi, precum și un candelabru de valoare. Stranele

Patrimoniul național

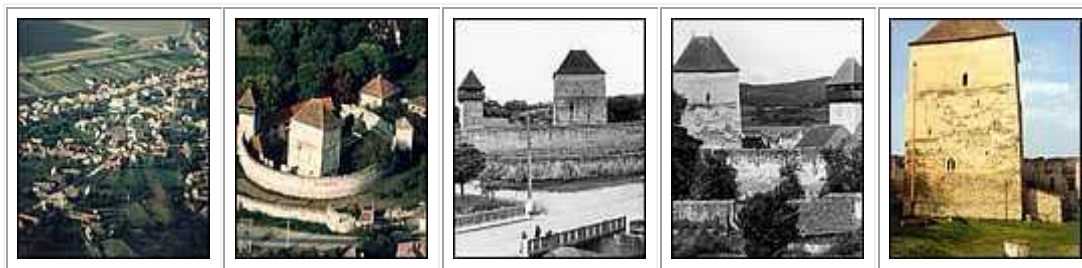
bisericești cu intarsii, operă a meșterilor din atelierul tâmplarului Johannes Reichmuth din Sighișoara, sunt deosebite. Amvonul, probabil opera unui cioplitor în piatră, Ulrichus din Brașov, este caracteristic pentru perioada de trecere de la Gotic la Renaștere.

Poarta sacristiei, împodobită ea însăși cu intarsii și înzestrată cu un sistem ingenios de închizători - realizare remarcabilă a meșterilor medievali - constituie o piesă de o valoare particulară. În 1900 ea a fost expusă la Paris, în cadrul unei expoziții internaționale.

Cele șapte covoare din Asia Mică, alte țesături incluzând steagurile breslelor, cristelnițele și ușile de la nord, sud și vest, constituie, de asemenea, piese inestimabile.

Câlnic Construcția cetății țărănești din Câlnic a început în a doua jumătate a secolului al XIII-lea, când greavul (primarul) Cheel construiește donjonul, turnul-locuință din piatră cu trei etaje și o pivniță. Accesul în donjonul înalt de 14 metri se făcea cu ajutorul unei scări mobile. Chiar dacă este modestă, vechea biserică din Câlnic este deosebită pentru istoria ei, pentru atmosfera primitoare care te așteaptă între ziduri și pentru priveliștea de sus, din turnul clopotniță, unde ai tot satul la picioare, care pare și el încremenit în timp.

Biserica unitariană din Dârjiu a fost construită, la sfârșitul secolului al XIII-lea, în stil romanic, după modelul saxon, fiind extinsă la începutul secolului al XV-lea și fortificată în secolul al XVI-lea. La finele secolului al XV-lea- începutul secolului al XVI-lea, biserica este reconstruită în stil gotic. Înalte de peste cinci metri, zidurile de apărare ale bisericii din Dârjiu adăposteau nu doar oamenii în caz de primejdii ci și grânele și rezervele de slănină ale acestora. În interiorul lăcașului de cult se află fresce deosebit de valoroase.

Biserica fortificată din Prejmer uimește cu atmosfera sa cazonă, rece și bine organizată. Datorită elementelor defensive de care a avut parte este cea mai bine păstrată și cea mai puternică biserică-cetate medievală din Estul Europei. Apărată de bastioane, poduri mobile și de un pasaj secret, subteran și de așa-numita “orgă a morții” care putea declanșa simultan mai multe arcebuze, cetatea țărănească Prejmer a rezistat unui număr de 50 de atacuri ale turcilor și tătarilor.

Saschiz. Prima biserică-reduit (dotată cu mijloace de foc și de subzistență) din Transilvania este cea din Saschiz, construită din piatră de carieră, în stil gotic, pe locul unei biserici romanice, de către coloniștii sași în perioada 1493-1496, ca răspuns la invaziile tătarilor. Ea are un etaj fortificat, suprapus peste nava principală și cor. De remarcat faptul că arhitectura Turnului din Saschiz (care datează din secolul XIV, fiind apoi înălțat), este aproape identică cu cea a Turnului cu ceas din Sighișoara. Statueta din turnul cu ceas, numită popular Bogdan, bătea la fiecare jumătate de oră.

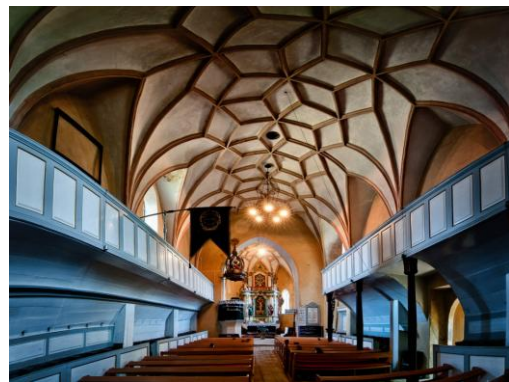
Viscri este unul dintre cele mai frumoase și bine conservate sate din România, și

Patrimoniu national

se bucură de atenția turiștilor străini după ce prințul Charles și-a cumpărat aici o casă veche pe care a transformat-o în pensiune. Atât satul cât și biserica sa, înconjurată de două rânduri de ziduri de apărare, păzită de turnuri și bastioane par că sunt de pe vremea când oamenii erau nevoiți să se baricadeze în cetăți, să lupte și să reziste pentru a-și salva viața. Biserica din Viscri a fost ridicată în secolul al XIII-lea de către sașii stabiliți aici, fiind lărgită și fortificată în secolul al XV-lea.

Biserica evanghelică din Valea Viilor a fost ridicată, în secolul al XIV-lea, pe locul unei biserici romanice construită odată cu întemeierea localității. Fortificată cu ziduri și turnuri de apărare, construcția mai păstrează patru turnuri și zidurile înalte de 6-7 m. Biserica adăpostește obiecte deosebit de valoroase, vechi, precum stranele din 1528, altarul din 1779, orga (1807) și hersa de deasupra portalului de nord, păstrată intactă din 1525.

Pentru a urmări tururi virtuale ale siturilor, puteți accesa următoarele linkuri:

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Prejmer/p1/output/1.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Calnic/c1/output/c1.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Viscri/v1/output/1.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Darjiu/d1/output/1.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Saschiz/s1/output/1.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Biertan/b1/curtea.html>

http://varia.geomatic.ro/photography/sasi/Valea_Viilor/vv1/output/v1.html

2.1.4 Mănăstirea Hurezi

Localizare

Se găsește în județul Vâlcea, o suburbie a orașului Horezu, sub jurisdicția Episcopiei Râmnicului și Argeșului.

Justificarea înscrierii

Motivele sunt:

Criteriul (i) Complexul Mănăstirea Hurezi reprezintă o capodoperă a stilului brâncovenesc, o excelentă sinteză artistică. Se remarcă prin puritate și echilibru arhitectural, prin bogăția de ornamente sculptate, prin viziunea compozițională de inspirație religioasă, prin portretele votive și elementele decorative pictate.

Criteriul (ii) Mănăstirea Hurezi a constituit un important și înfloritor centru de cultură. Școala de pictură de aici a marcat pictura românească a secolului al XVIII-lea (pictura murală și de icoane). Biblioteca mănăstirii a avut, la rândul său, un rol cultural important în întreg spațiul ortodox.

Criteriul (iii) Prin arhitectura, sculptura și pictura sa, este cel mai vast și somptuos complex monahal din cele ridicate în sud-estul Europei la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Istoric

Mănăstirea a fost ctitorită în 1690 și a fost bogat înzestrată de către domnitorul Constantin Brâncoveanu (1688-1714). Acest domnitor luminat, împreună cu familia sa, a ridicat, uneori reconstruind pe fundații deja existente, nenumărate mănăstiri și biserici pe care le-a împodobit cu picturi murale, cu icoane așezate pe iconostasuri somptuoase, cu mobilier, argintărie și broderii religioase. Stilul artistic al epocii sale s-a caracterizat printr-

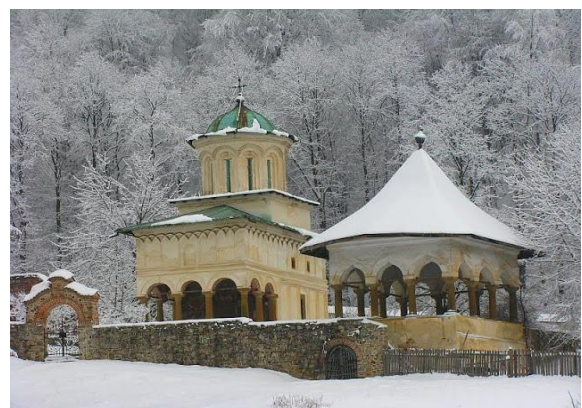
Patrimoniul național

o mare unitate și poartă numele de „artă brâncovenească”, un epitet atribuit întregii perioade în care a trăit.

Biserica principală a mănăstirii (catoliconul), având ca patroni pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, a fost începută în 1690 și terminată în 1692, conform inscripțiilor votive. Lucrările s-au desfășurat sub îndrumarea meșterului zidar Manea, a cioplitorului în piatră Vukașin Karadja și a tâmplarului Istrate, ale căror portrete sunt zugrăvite în pictura exterioară a pronaosului. Pictura interioară, finisată în 1694, a fost realizată de un grup de zugravi sub îndrumarea artistului grec Constantin, stabilit în Valahia și care a fondat școala de pictură murală și de icoane organizată la Hurezi.

În același timp cu impunătoarea biserică a fost construită și incinta, înzestrată în interior, la sud, vest și nord de reședința domnească, cu chilii dublu etajate, cuhnii și alte construcții anexe. În 1753, starețul mănăstirii, Dionisie Bălăcescu, a ridicat „foișorul” care-i poartă numele. Paraclisul, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, a fost ridicat în 1696. Biserica Bolniței constituie de fapt un complex mai restrâns, care cuprinde Biserica „Adormirea Maicii Domnului” și spitalul numit „foișor”, acestea fiind ctitorite între 1696 și 1699 de către Maria Doamna, soția lui Constantin Brâncoveanu.

Descriere

Este cel mai important complex monahal din Valahia (Muntenia), fiind ridicat după tipicul marilor mănăstiri de pe muntele Athos, organizat în jurul catoliconului, izolat de propria-i incintă, lângă care se află un rând de schituri.

Numele mănăstirii vine de la huhurezi, o specie de păsări de noapte, cu un penaj colorat. Potrivit legendei, meșterii tocmiți să o construiască, de teama turcilor, erau nevoiți să lucreze doar noaptea, atunci când cântau huhurezii.

Ansamblul mănăstiresc este format din două incinte. Prima incintă este delimitată de ziduri din cărămidă. Cea de a doua incintă are pe trei dintre laturi clădiri, iar la răsărit un zid. Intrarea în incinta principală se face pe sub o boltă largă ce are o poarta de lemn, masivă. În turnul clopotniței se află 4 clopote, având între 300 și 1000 de kg. Pe trei dintre ele este trecut numele domnitorului Brâncoveanu.

Biserica mănăstirii are o lungime de 32 de metri și este înaltă de 14 metri, putând fi considerată o copie aproximativă a Mănăstirii Curtea de Argeș, ctitorie a domnitorului Neagoe Basarab (1512-1517). Biserica este prevăzută la vest cu un pronaos exterior deschis. O piesă remarcabilă este cadrul porții de la intrarea în pronaos, sculptat în piatră, împodobit cu motive vegetale, model care avea să fie îndelung folosit mai târziu, în arta decorativă a secolului al XVIII-lea. Iconostasul din lemn sculptat reprezintă o piesă extrem de valoroasă datorită faptului că s-au păstrat icoanele originale.

Charles Diehl, specialist în arta bizantină, o considera „Le plus beau de toute Roumanie”. <https://www.youtube.com/watch?v=BLJAHwHg0uM>

2.1.5 Cetățile dacice din Munții Orăștiei

Localizare

Cetățile dacice se găsesc în sud-vestul provinciei istorice a Transilvaniei, pe teritoriul județelor alba și Hunedoara;

- **Sarmizegetusa Regia – capitala regatului dac – satul Grădiștea de Munte, comuna Orăștioara, județul Hunedoara;**
- **Cetatea dacică de la Costești-Cetățuia – satul Costești, comuna Orăștioara, județul Hunedoara;**
- **Cetatea dacică de la Costești-Blidaru - satul Costești, comuna Orăștioara, județul Hunedoara;**
- **Cetatea dacică de la Luncani-Piatra Roșie – satul Luncani, comuna Bosorod, județul Hunedoara;**
- **Cetatea dacică de la Bănița – satul Bănița, comuna Bănița – orașul Petroșani, județul Hunedoara;**
- **Cetatea dacică de la Căpâlna – satul Căpâlna, comuna Săsciori, județul Alba.**

Justificarea înscrierii

Criteriul (ii) Cetățile dacice reprezintă sinteza unică a unor influențe culturale externe și a unor tradiții locale în privința tehnicilor de construcție, în general a arhitecturii militare antice.

Criteriul (iii) Cetățile dacice sunt expresia concretă a nivelului de dezvoltare excepțional al civilizației regatelor dacice de la sfârșitul mileniului I a. Chr.

Criteriul (iv) Reprezintă monumente exemplare pentru fenomenul evoluției de la centrele fortificate la aglomerările proto-urbane (oppida), caracteristice sfârșitului epocii fierului din Europa.

Istoric

Civilizația dacilor a fost creată de ramura nordică a tracilor, poporul cunoscut în istorie sub numele de geți, după vechii greci sau daci, după autorii latini. Începând cu mijlocul secolului al II-lea a. Chr., înflorirea economică și culturală a fost ilustrată, îndeosebi, de apariția și dezvoltarea așezărilor fortificate și de construcția cetăților întărite, apărate de ziduri de piatră (fortărețele dacice din Munții Orăștiei).

Două evenimente de importanță majoră se cer, totuși, menționate:

- întemeierea regatului dac sub domnia regelui Burebista (82-44 a. Chr.) și expansiunea teritorială a ethnosului geto-dac. Deși divizat de către succesorii săi, în patru, apoi în cinci părți, statul lui Burebista a marcat sfârșitul puterii tribale, cristalizarea lumii geto-dace în forme noi, coerente, înăuntrul unui spațiu geografic dat, un nou centru al puterii barbare, bazat pe o forță economică semnificativă și pe un potențial demografic important (Strabon, Geographia, VII, 3, 13).
- al doilea eveniment îl constituie restaurarea statului dac în cea de a doua jumătate a primului secol d. Chr., sub domnia regelui Decebal (87-106); mai restrâns dar mai bine organizat, statul a încetat să existe după cucerirea romană (106), când Dacia a devenit una din provinciile imperiului.

În intervalul dintre domnia lui Burebista și cea a lui Decebal, în cetățile din Munții Orăștiei, a fost creat un sistem de apărare unic în arhitectura europeană. În jurul acestor așezări fortificate s-au ridicat sanctuare, oarecum similare ca formă, care sunt expresia unei religii puternice și prestigioase, bine înrădăcinate și încheiate.

Descriere

Munții Orăștiei au meritul de a fi adevărate repere ale unui sistem defensiv unic în complexitatea sa: o vastă regiune (în jur de 500 km²) este ocupată de fortificații, mici forturi, turnuri de observație. Preferința dacilor pentru ornamentația în piatră se observă în decorațiunile cu motive militare, dar și în lucrările de construcție din interiorul așezării (ziduri de susținere a unor duzini întregi de terase antropogenetice), sanctuare, drumuri, canale, reprezentând, toate acestea reprezentând – poate - muntele sacru al dacilor – Kogaionon. Mărimea și proporțiile, grația sculpturală a aerului sacru impregnat de spiritualitatea mediată de credința în nemurire, conferă sitului Sarmizegetusei valoarea sa excepțională.

Sarmizegetusa Regia a fost capitala și cel mai important centru militar, religios și politic al statului dac înainte de războaiele cu Imperiul Roman. Cetatea de pe Dealul Grădiștei, aflată pe vârful unei stânci, la 1.200 de metri înălțime, a fost centrul strategic al sistemului defensiv dac din este cea mai mare dintre fortificațiile dacice, fiind construită pe cinci terase, pe o suprafață de aproximativ 30.000 m². Sarmizegetusa conținea deasemenea o zonă sacră. Printre cele mai importante și mari sanctuare circulare dacice se află și Calendarul Circular. Se remarcă și pavajul de andezit sub forma unui soare cu razele compuse din segmente de cerc.

Zidul cetății avea 3 m grosime și o înălțime de aproximativ 4 – 5 m în momentul finalizării construcției lui. Deoarece zidul care îngrădește o suprafață de circa 3 ha este construit în așa fel încât respectă marginile înălțimii, cetatea are o configurație mai neobișnuită, de hexagon cu laturile inegale. În apropiere, spre vest, se află, pe o suprafață de 3 km, o întinsă așezare civilă, în care se observă foarte multe locuințe, ateliere, magazine, hambare, rezervoare de apă.

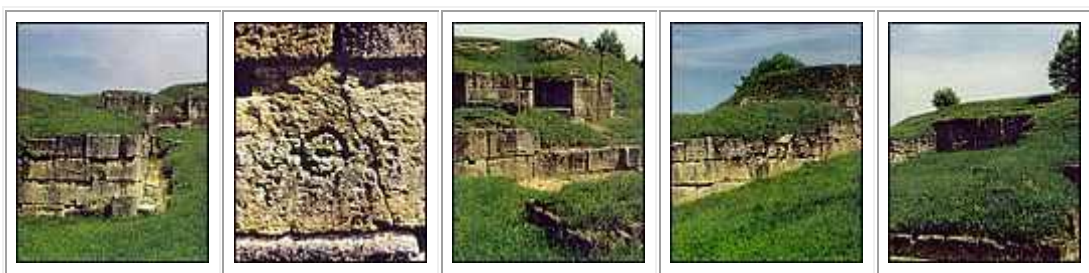
Dintre obiectele găsite la Grădiștea Muncelului ies în evidență: un vas cu o inscripție cu litere ale alfabetului latin, „DECEBALVS PER SCORILO”, o matriță antică, brățari din aur masiv, niște blocuri de calcar cu litere grecești și monedele din aur cu înscrisul „KOSON”.

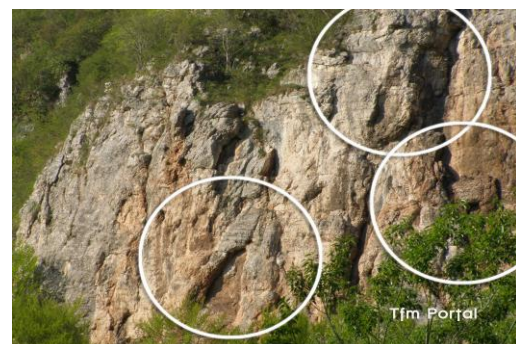
Costești Cetățuie este situată pe valea Grădiștei. Platoul superior al dealului unde este așezată cetatea are 514 m altitudine. Era o cetate puternică ce avea caracter defensiv, ea avea la bază o mare așezare civilă și era reședința obișnuită a regilor daci transilvăneni. Un alt rol al ei era acela de a apăra drumul spre cetatea Sarmizegetusa Regia.

Cetatea Costești Blidaru este situată pe culmea Blidarului (750 m), reprezentând cel mai puternic complex fortificat din această zonă, fiind întins pe un platou de aproape 6000 mp. Fortificația de la Blidaru cuprinde de fapt două incinte, unite între ele, având împreună șase turnuri puternice. Prima cetate, ce ocupă platoul superior al dealului, are o formă trapezoidală, fiind prevăzută cu patru turnuri exterioare, plasate pe colțuri. Spre vest de prima cetate a fost construită apoi cetatea a doua, având forma pentagonală.

Pe Dealul Piatra Roșie au fost descoperite urmele cetății geto-dacice **Luncani – Piatra Roșie** construită din piatră, cu 5 turnuri și o poartă, datând din secolul I î.Hr. , menită să apere, dinspre vest, capitala Daciei. Aici au fost găsite o sabie din fier (de origine celtică), învelișul unui scut de paradă, din fier forjat, cu reliefuri reprezentând un bour în medalion, un candelabru din bronz cu trei brațe, un bust din bronz reprezentând-o, probabil, pe zeita Bendis. Cetatea a fost distrusă de romani în anul 106 d.Hr.

Cetatea geto-dacică Bănița (sec.I î.C. - 106 d.C.), datează din timpul lui Burebista,

Patrimoniul național

refăcută sub regele Decebal și distrusă în timpul războaielor daco-romane. Fortificațiile cuprind construcții cu scop militar: ziduri de incintă, turnuri, platforme de luptă, val de apărare. Sarcina cetății era de a bloca accesul spre Sarmizegetusa Regia, dinspre sud. În incinta cetății a fost construit un turn de veghe, care înlesnea o observație satisfăcătoare a zonei.

Cetatea de la Căpâlna a fost ridicată pe timpul domniei lui Burebista și și-a încetat existența în urma unui incendiu de proporții, ce a avut loc în timpul războaielor daco-romane de la începutul secolului al II-lea. Se pot observa în prezent zidurile groase de peste trei metri, prin care se mai poate reconstitui forma ovală a cetății. Cetatea a fost reședința unui nobil ce făcea parte din suita regilor daci. Era întărită cu blocuri de calcar, aidoma celor mai impunătoare fortificații din Munții Orăștiei, iar bogăția materialului arheologic descoperit aici demonstrează amploarea relațiilor economice derulate la Căpâlna.

Pentru reconstituirile 3 D ale cetăților dacice, accesați următorul link

<http://www.romaniadevis.ro/dacia/descopera-romania/toate-articolele-din-site/tag/reconstituirii%20cetati%20dacice>

Tururi virtuale:

<http://varia.geomatic.ro/photography/Gradiste/g01/sarmizegetusa.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/Blidaru/b1/blidaru.html>

<http://varia.geomatic.ro/photography/Costesti/c01/intrare.html>

2.1.6 Centrul istoric Sighișoara

Localizare

Orașul **Sighișoara** este localizat în partea de sud a județului Mureș, având coordonatele 46°13'04" latitudine nordică și 24°47'32" longitudine estică.

Justificarea înscrierii

S-a propus ca centrul istoric al Sighișoarei să fie introdus pe lista Patrimoniului Universal pentru că îndeplinește *condițiile (iii) și (v)*, articolul 24 din „Indicii orientative”.

Criteriul (iii) Sighișoara este o mărturie remarcabilă a culturii sașilor transilvăneni, cultură care se desăvârșește după o perioadă de 850 de ani de existență și care se va perpetua mai ales prin monumentele sale arhitecturale și urbanistice.

Criteriul (v) Sighișoara este un exemplu remarcabil de mic oraș fortificat într-o zonă de frontieră între cultura latină a Europei centrale și cultura bizantină, ortodoxă, a Europei de sud-est. Procesul de emigrare a sașilor, aparent imposibil de stăvilit, dispariția păturii sociale care a creat și menținut tradițiile culturale ale regiunii, toate acestea pun în pericol supraviețuirea patrimoniului lor arhitectural.

Istoric

Localitatea a fost întemeiată de coloniștii germani (de fapt franconi din regiunea Rinului de nord), care fuseseră invitați să se așeze în Transilvania de către regele Ungariei Géza al II-lea, pentru a apăra granițele de est. În această perioadă istorică,

Patrimoniu national

oamenii de etnie germană au fost denumiți saxoni, dar coloniștii germani adevărați, cunoscuți ca "sașii din Transilvania", nu au nici o legătură cu saxonii din nord-estul sau sud-estul Germaniei. Acești coloniști primesc în folosință fundus regius (pământ crăiesc) și se bucură de drepturi și privilegii deosebite. Localitatea este menționată în anul 1367 ca „civitas” (oraș). Numele românesc al orașului este atestat în scris din anul 1435. Cetatea este amplasată pe malul sudic al râului Târnava Mare, pe o coastă de deal lungă de 850 m, pe două terase: terasa de jos, Dealul Cetății, se află la o altitudine de 350 m (aprox. 30 m mai sus de Orașul de Jos), iar terasa de sus, Dealul Școlii, la o altitudine de 429 m (aprox. 49 m mai sus de terasa de jos).

Descriere

Cetatea este înconjurată de un zid de 930 m a cărui înălțime inițială era de ca. 4m. Ulterior, înălțimea zidului a fost mărită în unele locuri până la 14 m. Zidul a fost construit între secolul al XIV-lea și al XVII-lea, ca protecție împotriva atacurilor turcești. Zidul avea 14 turnuri, din care 9 se păstrează până în ziua de azi. Turnurile funcționau ca sedii ale diferitelor bresle meșteșugărești.

Structura urbanistică bine marcată s-a conservat în toate elementele definitorii ale perioadei medievale. Cu excepția încastrațiilor din secolul al XIX-lea, diviziunea stradală respectă modelul inițial. Tipul de pavaj și traia stradală au rămas intacte. Fațadele spațiilor urbane prezintă un aspect specific datorită dispunerii caselor meseriașilor din secolele XIII-XVIII – lungi șiruri înguste care creează o impresie generală păstrând, în același timp, pitorescul imprimat de forma particulară a reliefului.

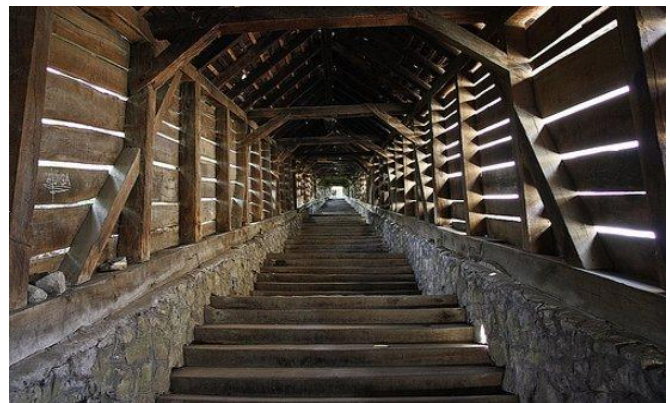
Marea densitate a monumentelor de arhitectură: clădirile publice, locuințele care alcătuiesc ansamblul, precum și fortificațiile păstrate în proporție de 90%, conferă zonei aspectul unui complex cristalizat, unic prin valoarea sa istorică. Cele două biserici în stil gotic, lăsând la o parte anumite modificări în configurația bolturilor, și-au păstrat forma originală și conturul spațial caracteristic. Locuințele – casele meșterilor - au conservat tipologia planimetrică, materialul original și structura inițială: sistemul de bolturi, accesul.

Turnul cu Ceas, înalt de 64 de metri, este așezat în partea sud-estică a fortificației și este unul dintre cele două turnuri de poartă ale Cetății, dominând piețele Orașului de Sus și Orașului de Jos. Spre deosebire de celelalte turnuri ale Cetății, acesta nu aparține niciunei bresle, ci a fost al autorității publice, fiind sediul Sfatului Orășenesc. Partea inferioară a turnului datează din secolul al XIV-lea, iar nivelurile superioare sunt ulterioare. Ceasul exista în 1648, când mesterul Johann Kirtschel a adăugat sferturile de oră și figurinele, care reprezintă zilele săptămânii.

Patrimoniul național

Scara acoperită a școlărilor a fost construită pentru ușurarea accesului elevilor spre Școala din deal. Pe fațadă s-au imitat elemente din epoca Renașterii.

Biserica din deal este construită pe un platou, în partea cea mai înaltă a Dealului Cetății, fiind una dintre puținele biserici din Transilvania cu cripta sub cor. La exterior sunt de remarcat portalul sudic (1428) și grupul de patru statui de pe contraforții sudici ai corului, reprezentând "Inchinarea Magilor". Biserica conservă valoroase piese de mobilier gotic, din piatră, dintre care se remarcă tabernacolul.

Festivalul medieval are loc în fiecare an, la sfârșitul lunii iulie, reunind ordine și grupări cavaleresti, formații de muzică medievală, artiști și meșteri populari, trupe de animație și teatru.

<http://whc.unesco.org/en/list/902/video>

2.1.7 Ansamblul bisericilor de lemn din Maramureș

Localizare

Bisericile înscrise în 1999 pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO se găsesc în județul Maramureș, fiind reprezentate de:

- **Biserica “Intrarea în biserică a Maicii Domnului” din Bârsana;**
- **Biserica „Sfântul Nicolae” din Budești;**
- **Biserica “Preacuvioasa Paraschiva” din Desești;**
- **Biserica “Nașterea Maicii Domnului” din Ieud;**
- **Biserica “Sfinții Arhangheli” din Plopiș, comuna Sisești;**
- **Biserica “Preacuvioasa Paraschiva” din Poienile Izei;**
- **Biserica “Sfinții Arhangheli” din Rogoz – Târgu Lăpuș;**
- **Biserica “Sfinții Arhangheli” din Șurdești, comuna Sisești.**

Justificarea înscrierii

Criteriul (iv) Bisericile de lemn din Maramureș reprezintă sinteza fericită dintre elemente de arhitectură majoră din Europa răsăriteană și apuseană, la care se adaugă sinteza dintre planul de origine bizantină și formele gotice care se înfățișează sub forma unei arhitecturi originale autohtone. Sunt exemple ale unui tip de construcție conturat în secolul al XVII-lea, fruct al creației colective, de cele mai multe ori anonime, dar având un geniu creator indiscutabil.

Istoric

Numeroase biserici de lemn, ce sunt datate în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, reprezintă, de fapt, tipuri arhitectonice mai vechi cu câteva secole. În mod frecvent, bisericile erau recondiționate pe același loc unde mai fusese o biserică, iar reparațiile și

Patrimoniu national

restaurările se făceau treptat, prin înlocuirea unor grinzi sau a șindrilei, forma arhitectonica și chiar unele detalii decorative păstrându-se adesea. Arhitectura Maramureșului a fost modelată firesc în lemnul pe care această regiune muntoasă, bogată în păduri și râuri, îl oferă cu generozitate.

La prima vedere, bisericile Maramureșului impresionează prin dimensiunile lor neobișnuite construcțiilor de lemn, monumentalitatea ce o degaja, perfecțiunea proporțiilor alese, sobrietatea motivelor decorative. Valoarea artistică a bisericilor de lemn constă în admirabila proporționare a volumelor, în armonia stabilită între părți și întreg. Tehnica și ornamentica nu diferă de cea folosită la casele de lemn din această regiune. În special exteriorul este decorat cu sculptură și crestături.

Descriere

Biserica de lemn din Bârsana

De dimensiuni mici și cu un stil ce îmbină remarcabil goticul târziu și barocul, această biserică datată din 1720 poartă hramul "Intrarea Maicii Domnului în Biserică" și are un parcurs surprinzător, fiind unica dintre cele incluse pe această listă ce a fost la început biserică abațială (cinci ani reședința Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului), transformată mai apoi în biserică parohială. Povestea ei cuprinde și o strămutare, locul pe care se înalță acum semeț ne fiind defel cel original: ca multe alte construcții de lemn din această zonă ea a fost mutată (în 1806), împreună cu stăreția, pentru a fi ferită de distrugere. Bârnelor încă mai păstrează numerotarea făcută pentru a ajuta la reasamblare, iar cu ocazia noului amplasament biserică a fost îmbrăcată în straie noi de pictură, compoziții valoroase ce apelează la motivele stilului baroc.

Biserica de lemn din Budești

Clădită să fie încăpătoare, având o temelie mărunță de piatră și un acoperiș în două ape ce își așterne domol șindrila către fațada din blăni de lemn și brăul în formă de funie răsucită, „Sf. Nicoară” este cel mai bun exemplu de biserică maramureșeană tipică, mai ales că și-a păstrat în mare parte forma originală. De asemenea, este singura biserică din Țara Maramureșului cu patru mici turnuri la fiecare colț al bazei turlei, element specific Țării Lăpușului. Construită în 1643, ea este renumită pentru două relicve faimoase: haina de curier a lui Pinteș Viteaz și steagul lui Ferenc II Rákóczi.

Biserica de lemn din Desești este o realizare arhitectonică tipică Maramureșului de secol XVIII, fiind impresionantă prin măiestria de care au dat dovadă cioplitorii și pictorii. În special pictura, foarte bine păstrată, este reprezentativă stilului zonei.

Biserica de lemn din leud Deal

„Nașterea Fecioarei” concurează atât la titlul de “cea mai veche din Maramureș” (1620 – 1621) dar și la cel de “cea mai frumoasă” și se înalță, micuță dar semeață pe malul unui pârâu, fiind cea mai sudică dintre bisericile incluse în lista obiectivelor protejate UNESCO. Proporțiile sale sunt mici, însă interiorul bine elaborat tot a permis celui mai cunoscut pictor de fresce în stil postbizantin din Maramureș (Alexandru Ponehalschi) să își manifeste geniul creator, lucrările sale impecabil conservate sporind notabil valoarea acestui lăcaș

Biserica de lemn din Plopiș

Sub hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, soră “mai mică” a bisericii din Șurdești, biserica ridică spre cer, la cei 47 de m. ai săi, un deosebit acoperiș în opt pante (aproape vertical), ce a permis montarea două rânduri de ferestre, ce îi dau monumentalitate. Măiestria meșterilor constructori uimește la tot pasul: de la pridvorul impunător, pictura originală de la 1811, la impecabilul simț al proporțiilor și armonia construcției – toate fac din această biserică una dintre cele mai echilibrate și unitare.

Biserica de lemn din Poienile Izei

„Sfânta Paraschiva”, bine ascunsă și izolată de vicisitudinile vremurilor, a trecut intactă peste mai bine de 400 de ani (a fost construită la 1604). Este miniaturală, cu forme clare și un stil bine definit, inspirat din construcțiile din vremuri străvechi. Așezată într-un peisaj superb, își lasă cu generozitate vizitatorii să îi admire pictura interioară deosebită (atribuită lui Gheorghe din Dragomirești sau lui Radu Munteanu) și icoanele tipic maramureșene, cum ar fi Maica Domnului cu Coroană Împărătească pe Cap.

Biserica de lemn din Rogoz

Ctitoria din 1663 este celebră datorită stilului arhitectural, exemplu perfect de gotic apusean naiv combinat cu ortodoxia tradițională românească și rădăcinile precreștine ale Maramureșului. Construită din două lemne frățâne uriașe aduse de pe Dealul Plopilor, lucrarea respectă o planimetrie foarte veche, cu pronaos poligonal, naos dreptunghiular și acces pe latura sudică, totul culminând cu silueta asimetrică a acoperișului și turnul, ca o “pălărie de oșan pusă pe-o ureche”, după cum declara hâtru un pelerin. Decorații surprind, căci pe lângă brâul în formă de funie răsucită și rozetele solare, tipice bisericilor maramureșene, apar și simboluri laice, cum sunt capetele de grinzi de la streășină ce au forme diverse, cel mai adesea de cal, sau un cap de bour stilizat.

Biserica de lemn din Surdești

Patrimoniul național

Denumirea de “catedrală de lemn” i se potrivește pe bună dreptate, dacă ne gândim doar la înălțimea amețitoare a turlei, de 54 de m. (de trei ori mai mult decât lungimea ei), comparabilă cu Catedrala Sfântul Ștefan din Viena sau Domul din Milano, ceea ce o face să fie una dintre cele mai înalte construcții sacrale din lume și o dovadă clară a geniului constructorilor săi, capabil să realizeze asemenea lucrări din lemn.

Depășită în prezent, la cei 72 de m. ai săi (în total), de către mănăstirea Peri din Săpânța (78 m), biserica rămâne un exemplu de arhitectură gotică țărănească maramureșeană, armonios clădită pe la 1776 sub hramul sfinților Arhangheli, pe locul unei mai vechi biserici ortodoxe (aceasta este de rit greco-catolic).

Un documentar despre bisericile de lemn din Maramureș poate fi urmărit la <https://www.youtube.com/watch?v=GxmX0le4D4o>

2.1.8 Pădurile virgine de fag din Munții Carpați

În iulie 2017, Comitetul Patrimoniului Mondial a admis o extindere a sitului transfrontalier natural **Pădurile virgine și primare de fag** din Munții Carpați (Ucraina, Slovacia) și din Germania, adăugând areale din următoarele state: Albania, Austria, Belgia, Bulgaria, Croația, Italia, Polonia, România, Slovenia și Spania.

În România este vorba de 9 zone, cea mai mare întindere prezentând-o acelea din județul Caraș-Severin:

- **Domogled – Valea Cernei**, județul Caraș – Severin - 51.463,39 ha
- **Cheile Nerei-Beușnița**, județul Caraș – Severin, 5962,53 ha;
- **Izvoarele Nerei**, județul Caraș – Severin - 2495,51 ha;
- **Cozia**, județul Vâlcea - 2407,88 ha;
- **Lotrișor**, județul Vâlcea – 1103 ha;
- **Strâmbu-Băiuți**, județul Maramureș - 713,06 ha;
- **Groșii Țibleșului**, județul Maramureș - 563,51 ha;
- **Codrul Secular Șinca**, județul Brașov - 445,55 ha;
- **Codrul Secular Slătioara**, județul Suceava - 429,36 ha.

Justificarea înscrierii

Siturile indeplinesc *criteriul (ix)*, prezentând exemple remarcabile ale unor procese semnificative ecologice și biologice în curs de desfășurare în evoluția și ecosistemelor forestiere și comunităților de plante și animale.

Descriere

Făgetele adăugate reprezintă un exemplu excepțional de păduri care nu au suferit nici o intervenție umană perturbatoare de-a lungul istoriei și stau mărturie pentru modelele și procesele ecologice cele mai complete și mai cuprinzătoare de specii pure și mixte de fagi europeni ce s-au dezvoltat în condiții diverse de mediu. Ele conțin un rezervor genetic important de fagi și multe specii asociate sau dependente de aceste habitate silvice, având o valoare unică sub aspect științific, educativ, ecoprotectiv și al biodiversității.

Pădurile virgine sunt ultimele ecosisteme forestiere în care natura supraviețuiește în forma sa pură, fără a fi afectată de intervenția omului. În pădurea virgină trăiesc arbori de toate vârstele, iar sub coroanele gigantilor de peste 500 de ani mișună peste 10.000 de specii de animale, toate într-o strânsă legătură firească.

Pădurile virgine din România sunt ecosisteme stabile, iar ele reprezintă 65% din pădurile virgine rămase pe continent (exceptând Rusia).

Pentru informații suplimentare, accesați următoarele linkuri:

<http://whc.unesco.org/en/list/1133>

<https://www.youtube.com/watch?feature=youtu.be&v=u-ScUvhTLcs&app=desktop>

2.2 Analiza Patrimoniului Cultural Intangibil UNESCO din România

2.2.1 Ritualul Călușului

Ritul Călușului este un obicei străvechi, încă viu în anumite sate din Oltenia și Muntenia (Dolj, Olt, Argeș, Teleorman, Ilfov). Este un ritual amplu pe care grupuri de bărbați, de vârste diverse, îl parcurg împreună cu credința că stârnesc în mijlocul spectatorilor energii pozitive. Acestea aduc vindecare, fertilitate, belșug și îndepărtează forțele potrivnice, numite de ei iele, rusalii, șoimane. În unele locuri călușarii merg ca și colindătorii din casă în casă, în altele joacă în mijlocul satului. Unele cete joacă doar în satul lor, altele bat zeci de kilometri de-a lungul mai multor zile. Dintre cetele de călușari unele participă și la festivalurile folclorice, întrecându-se pe scenă în virtuozitatea dansului.

Călușarii poartă straie țărănești bărbătești de sărbătoare, împodobite în plus cu bete, panglici, mărgelile, piteni, ciucuri, clopoței, batiste – unele primite de la mame de copii mici și fete de măritat, ca să fie "jucate în căluș" și să primească energia bună a dansului. Culorile vii și sunetele stridente sunt și ele arme împotriva ielelor.

Ritualul Călușului, care se mai practică, încă, de Rusalii, este constituit ca o formă de comuniune între lumea terestră (reprezentată de comunitățile sociale) și cea "de dincolo", întruchipată de ființe feminine denumite "iele". Acest ritual este mediat de ceata bărbătească a călușarilor, structurată în număr impar, după principii stricte de organizare. Toate secvențele rituale, precum "ridicarea" sau "legarea" steagului, jocul propriu-zis și "îngroparea steagului" sau "spargerea Călușului", sunt permanent însoțite

Patrimoniul național

de muzică. Numele dansurilor din Căluș sunt generice, precum: "Calul", "Floricea din Căluș", "Murgulețul", "Călușul" etc.

Rosturi în ceată:

- vătaful - conduce grupul, primește sau înlătură membri din ceată, deține tainele ritualului. Secretele călușerești sunt transmise prin vătaf – uneori din tată în fiu, alții printr-un urmaș pe care vătaful și-l alege;
- stegarul – poartă călușul, steagul grupului, care este investit cu puteri magice – o prăjină împodobită cu un ștergar frumos lucrat, diverse accesorii colorate și cu plante de leac și belșug: pelin, usturoi, busuioc, frunze de nuc, spice de grâu și altele. „cu cât este mai înalt cu atât este mai bine“.
- mutul – este un personaj comic care antrenează grupul în diverse șotii dar strunește și dansul cu mișcări energice. Este respectat aproape ca și vătaful. Este mascat și poartă sabie. Mutul trasează cercul în care se petrece dansul.

Cum se petrece?

- vătaful adună și organizează ceata;
- se confecționează steagul;
- membrii cetei se leagă împreună cu un jurământ tainic, în fiecare an înainte de a porni jocul;
- călușarii joacă pe la gazde, însoțiți de lăutari; sunt așteptați și primiți ca o veste bună. Li se pun copii în brațe ca micuților să le fie de sănătate. În hora călușarilor sau agățate de ei sunt: grăunțe, lână, apă, sare, pelin, usturoi. Acestea sunt împărțite mai apoi de gazdă și altor doritori, care le poartă la brâu ca să nu cadă pradă ielelor. Sunt puse și printre semințele de semănat ca să aducă belșug;
- la final spectatorii intră și ei în joc și se încarcă de energiile călușarilor. Ceata este cinstită cu bani și bucate, precum colindătorii;
- prin participarea la joc, călușarii și familiile lor dobândesc un soi de protecție simbolică împotriva duhurilor potrivnice;

Patrimoniul național

- la sfârșitul perioadei de căluș, steagul se desface, apoi se îngroapă, tot în taină, iar ceata se risipește.

Călușul astăzi

A face parte din ceată este un semn bun, de maturitate și apreciere; călușarii sunt bine văzuți în comunitate. Inițierea nu este doar în dans, ci și în anumite virtuți ale bărbăției sufletești: respectarea cuvântului dat, capacitatea de supunere și ascultare, disciplina, puterea de a păstra un secret. Pentru unii, continuă să fie un ritual, pentru alții un mod de distracție, un mod de a-și face cunoscut satul în întrecerile folclorice de scenă sau poate fi tratat și ca o sursă ocazională de câștig.

Drumul de la Ritualul Călușului, de prin satele muntenești și oltenești, până la Călușul ca spectacol coregrafic, montat pe scenă, este lung, întortocheat și nu întotdeauna în acord cu realitățile tradiției folclorice.

Dansul poate fi vizualizat la adresele de mai jos:

<https://www.youtube.com/watch?v=qTImPgaXdoM>

<https://ich.unesco.org/en/RL/calus-ritual-00090#video>

Pentru vechimea, unicitatea, originalitatea și vivacitatea sa, Ritualul Călușului a fost proclamat de UNESCO, în anul 2005, drept "Capodoperă a patrimoniului cultural al umanității" și înscris în 2008 pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Intangibil.

2.2.2 Doina

Doina, teoretizată drept o specie distinctă a genului liric folcloric, era cândva răspândită pe un areal care cuprindea Maramureșul, Oașul, Lăpușul, Năsăudul, Bucovina, zona Carpaților de Curbură, Oltenia și Gorjul. Doinele românești, vocale sau instrumentale, sunt compuse pe baza unor structuri melodice și ritmice de tip melopeic, improvizatoric și evoluează în mișcări lente și într-un ritm specific, numit *parlando rubato*. Doina este arhaică, învățată după ureche din bătrâni, în familie. Există diferite variante, după regiune. Melodia e simplă, monotonă, murmurată, icnită, întreruptă de sunete bolborosite (îm-îm... dui-dui... aaai... a-bu-bubu... a bui-bui...) Din când în când, melodia dispăre în spatele cuvintelor ritmate.

Versurile sunt și ele parte moștenite, parte spontane. Se improvizează mult. Vorbesc despre diferite neazuri ale omului și le găsesc rezonanțe, de obicei, în natură. Există câteva teme, să le zicem surse de tristețe. Adesea însă e doar tristețea, motivul rămâne neștiut. Identificăm doine:

- de dor;
- de jale;
- de dragoste;
- de înstrăinare – când se mărita fata departe de casa părintească;
- haiducești;
- păstorești;
- de cătănie/război.

Formele arhitectonice, libere, sunt încadrabile într-o schemă tripartită, general valabilă, cu mici variații, pentru toate doinele: o introducere sub forma unei interjecții anacruze cu sens melodic ascendent, urmată de strofa melodică propriu-zisă și de o

Patrimoniul național

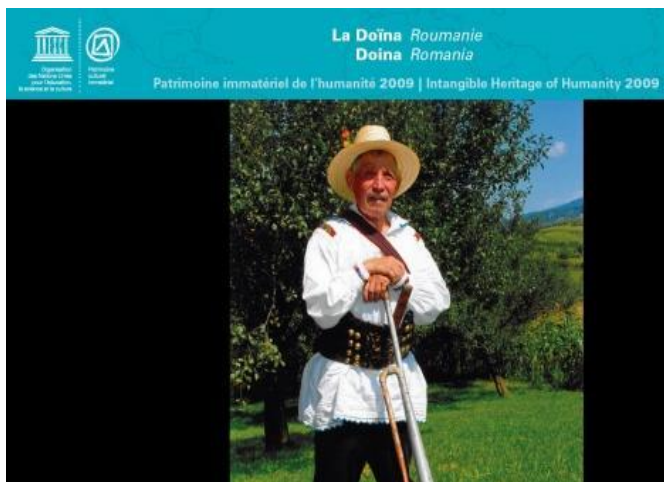
încheiere bazată pe un recitativ descendent. Această structură este apoi ornamentată: prin așa-numitele "noduri" sau "lovituri de glotă" (în cazul "horiei lungi" din Lăpuș, Oaș și Maramureș), prin pasaje bogat ornamentate și volutele melodice repetitive (la doinele din Năsăud și Bucovina) sau este "colorată" prin emisia vocală specifică, la doinele din Oltenia.

Unde mai găsești doina?

La pas prin sate, la bătrâni sau în înregistrări de arhivă ale muzeelor etnografice. Cântăreți din zilele noastre: Grigore Leșe - cântă și povestește, Maria Surupat, Nicolae Pițiș și alții, mai mult neștiuți.

<https://ich.unesco.org/en/RL/doina-00192#video>

<https://www.youtube.com/user/RomanianDoinaTunes>

Doina românească are capacitatea unică de a sintetiza sentimente și trăiri umane, originale și unice, cântate vocal sau instrumental; motiv pentru care, în anul 2009, ea fost inclusă în Patrimoniul Imaterial al Umanității.

2.2.3 Ceramica de Horezu

Olăritul, meșteșug de tradiție milenară, a fost și continuă să fie, în anumite localități din România, o activitate prosperă pentru o parte dintre meșterii locali. Din vremuri îndepărtate, olarii s-au recrutat din rândul agricultorilor, care învățau să modeleze vase doar ca activitate complementară. Treptat, în arta olăritului s-au specializat cei mai talentați locuitori ai satelor, ei reușind să se impună prin meșteșugul pe care l-au preluat în familie de la părinții și bunicii lor.

„Ceramica de Hurez ” a devenit demult o marcă. Centrul ceramic Horezu a fost și continuă să fie un adevărat „lider ” al creației ceramice populare românești. Satul Olari din localitatea Horezu a fost cunoscut dintotdeauna ca specializat în ceramică. Olarii de la Horezu au lucrat mai întâi „vase de rând ”, pe care le vindeau la bâlciurile din zonă sau le livrau „chirigiilor ” pentru a le vinde în sate îndepărtate. De regulă, comerțul se făcea în natură, câteva vase în schimbul mălaiului, păsărilor sau animalelor. Denumirea „vase de rând ” vine de la faptul de a fi fost folosite în viața de zi cu zi. Mai târziu. Folosința lor se restrânge la cadrul ritual, fiind utilizate la pomeni sau „de moși”. Vasele nu erau „decorate”, ci doar „stropite”: câteva pete de culoare făcute în smalt. Vasele de larg consum, după cum trădează și numele lor, trebuiau să fie bune și ușor de folosit, să fie stabile și să corespundă pretențiilor igienice, dar pe lângă aceste însușiri funcționale trebuiau să placă ochiului și să încânte sufletul.

În vremea lui Constantin Brâncovenu, la Horezu, olăritul a luat o întorsătură nouă, care a făcut locul diferit de celelalte numeroase așezări de olari din Vâlcea. Cu un spirit gospodăresc ieșit din comun, voievodul a dorit să creeze în apropierea mănăstirii sale de la Hurezi un centru care să producă o ceramică mai rafinată, de o calitate demnă de mesele boierești și domnești ale Țării Românești. Vesela de lux se aducea până atunci

Patrimoniul național

din Orient, cu cheltuieli mari. Este limpede că olarii hurezeni au împletit meșteșugul locului cu influențe primite prin obiectele venite de departe, din Levant. În memoria colectivă a olarilor hurezeni se păstrează amintirea unor meșteri atenieni, aduși de Brâncoveanu, pentru ridicarea meșteșugului local.

Ceramica de Horezu a dobândit rol decorativ sau era folosită la mesele mai sărbătorești, la nunți, la praznice sau zi de zi, în casele înstărite. Vasele decorate cu „gaiță” și „cornul” - farfurii cu mărimi variate, „taiere” și „ciorbalâce”, castroane de diferite dimensiuni, căni, ulcioare – reprezintă ceea ce cunoaștem noi astăzi ca fiind ceramica tradițională de Horezu.

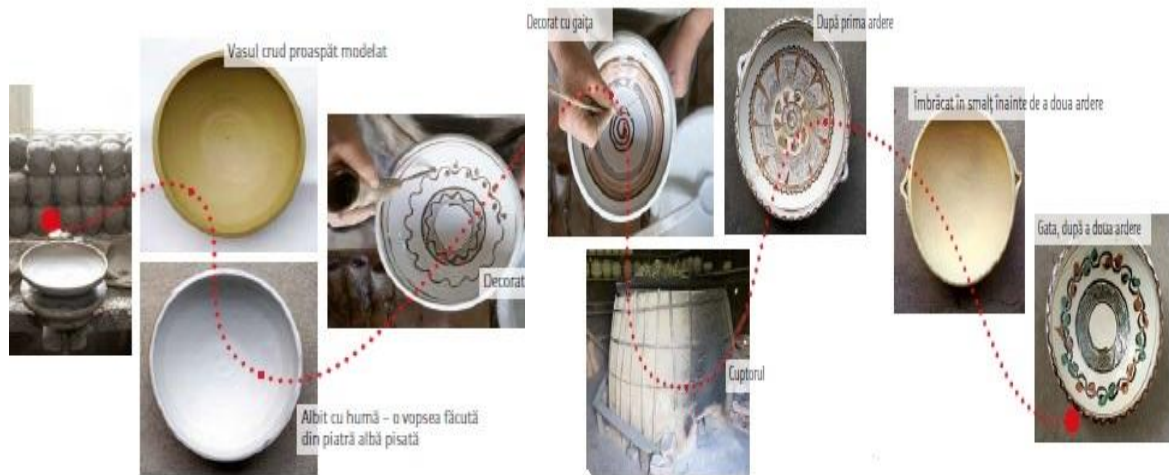
Familii de olari

Produsele ceramice de la Horezu se recunosc dintr-o privire, după motivele pe care le regăsim în fiecare casă din zonă și, mai ales, după felul îngrijit de aranjare a ornamentelor pe vas. În această lume a simbolurilor, în care „cântă” în special cocoșul, trăiesc în armonie stelele, peștii, șerpii, copacii, apele cu valuri, oamenii și florile. Cocoșul descinde de pe casele oltenești, acolo unde îndeplinea o esențială funcție de avertisment: paznic solar împotriva necunoscutului, a nopții și somnului. Legenda spune că acesta era cel care îi trezea pe oameni în vremurile în care tehnica nu era atât de avansată și, astfel, cocoșul a rămas emblema locului.

Drumul de la lut la vasul de folosit

Calități:

- vase smălțuite, ușoare, cu pereți subțiri;
- decorație bogată, migăloasă, foarte diversă;
- modele păstrate din strămoși: spirala, pomul vieții, cocoșul, șarpele, coada de păun și altele;
- meșteri creativi, dar în interiorul tradiției;
- doar argilă locală prelucrată foarte meticulos = materie primă mai bună ca în alte centre.

Deși artei practicate aici i s-a recunoscut valoarea, pe plan internațional, prin includerea în 2012 pe Lista Patrimoniului Intangibil, statul nu intervine prin reglementări pentru protejerea sitului. Asistăm la un fenomen universal de marketizare a tradițiilor, care reprezintă o adaptare a meșteșugarilor la condițiile actuale de piață. Comercianții nu protejază olăria locală – se vând laolaltă ceramică de Horezu și obiecte bulgărești, chinezești, diverse – pentru cumpărare, se recomandă achiziționarea direct de la olari, din atelier. În aceste condiții, nu de putine ori, constatăm, cu tristețe, că modernismul tinde să "bată" tradiția.

Materiale video pot fi consultate prin accesarea linkurilor:

<https://ich.unesco.org/en/RL/craftsmanship-of-horezu-ceramics-00610#video>

<https://www.youtube.com/watch?v=F8e9vsE56tq>

2.2.4 Colindatul în ceată bărbătească

Colindatul în ceată bărbătească este întâlnit în România, în spațiul Republicii Moldova, dar și în teritoriile aferente spațiului românesc, timp de secole însoțind poporul nostru, articulându-i viața după normele înalte ale eticii și esteticii populare. El concentrează valori de primă importanță ale folclorului muzical, literar, coregrafic, perpetuate prin tradiția oralității

Colindatul la români

Forma tradițională a colindatului presupune participarea întregii comunități: o parte în postura de colindători, alta parte în postura de colindați. În mare, modul de desfășurare a colindatului este identic atât în România, cât și în Republica Moldova. Colindatul începe în Ajunul Crăciunului și durează până în ziua de Bobotează. Protagonistii obiceiului sunt copiii, flăcăii, bărbații până la o anumită vârstă (mai rar femeile), organizați în cete compacte și însoțiți, uneori, de mici formații instrumentale. Colindatul este precedat de etapa organizatorică, pregătitoare, care reclamă constituirea cetei, repartizarea funcțiilor, învățarea repertoriului. Copiii sunt primii care pornesc cu colindatul, însă cei mai importanți colindători în satul tradițional erau flăcăii, bărbații tineri. Ei organizau colindatul și vegheau desfășurarea lui conform tradiției strămoșești, respectând și impunând ordinea necesară în societate.

Grupul colindătorilor este desemnat prin diverși termeni de circulație locală, precum ceata, ceata flăcăilor, ceata mare, tovărășie, hurta, companie, bandă, haită, roata, malanca, iar în zonele de sud și sud-est - prin cei de vălăreț sau hurduchie. Ceata de colindători s-a păstrat mai ales în Câmpia Transilvaniei, în Țara Făgărașului, Țara Loviștei, în Hunedoara dar și în Câmpia Bărrăganului și în sudul Basarabiei.

Colindatul propriu-zis al adulților se desfășoară în ajunul sau preziua sărbătorii Nașterii Domnului, mai rar de Anul Nou, cel mai răspândit rămânând a fi, totuși, colindatul de Crăciun. Numărul de participanți în ceata de colindători poate varia între 4-15, dar poate ajunge și până la 25-50 de flăcăi, în funcție de structura demografică a localităților.

În unele sate, flăcăii din ceată sunt încă îmbrăcați cu straie țărănești de sărbătoare și au căciulă împodobită. Banda tricoloră nu lipsește. Deasupra cizmelor leagă șnururi cu zurgălăi. Ceata are și un steag care odinioară era lucrat din vreme de două fete alese de vătaful mare. Pe alocuri, în preajma Anului Nou, ceata feciorilor

Patrimoniu național

colindă și cu Capra sau Țurca. Este o arătare veselă pe care tot flăcăii cetei o meșteresc la întâlnirile lor.

După locul de interpretare, se pot fi diferenția:

- colindele de fereastră;
- colindele de casă, unele cu conținut strict bisericesc, numite pe alocuri “la icoane”;
- colindele de masă, acestea din urmă fiind apanajul predilect al colindatului cu cumpaniile, al obiceiului de a efectua vizite rituale reciproce la rude, fini, nași, frați, părinți, neamuri, vecini, prieteni căsătoriți, în toată perioada sărbătorilor de Crăciun și Sf. Vasile.

Cetele barbatesti interpretează, de obicei, colindele de fereastră și cele de casă.

Din punct de vedere al **structurii organizatorice a colindatului în ceată bărbătească** se disting trei etape principale: etapa pregătitoare, etapa colindatului propriu-zis și etapa de încheiere.

Etapa pregătitoare presupune mai multe acțiuni, printre care:

- împărțirea (sau împărțeala) prealabilă a localității în sectoare de colindat, numite mahalali sau vălărețuri;
- alegerea comandanților de cete (numiți local mai mare, cămaras, căpitan, pricept, arvonaș, staroste, vătaf, calfă) cu două-trei săptămâni înainte de Crăciun, de obicei, la Lăsatul Secului;
- alegerea membrilor (numiți local semași, sâmbriași, lăturași, mijlocași, camarazi) de către comandant;
- procesul de învățare a trei-patru sau mai multe colinde, uneori diferențiate funcțional (pentru gazdă, pentru fată, pentru copii, pentru fecior în armată, pentru răposați etc.);

Patrimoniu national

- distribuirea funcțiilor subalterne, precum bănarul, casierul sau haznagiul (cumulat deseori cu cel de comandant, cămăraș sau căpitan), scriitorul, gonașii sau chemătorii, colindătorul principal, colăcarii (transportatorii colacilor);
- achiziționarea sau confecționarea accesoriilor necesare (dupa caz, bățul sau frânghia pentru colaci, steaua, clopoțelul etc.);
- obținerea binecuvântării preotului și a accesoriilor necesare pentru adunat banii: cheta de la preot sau lădița de la primar;
- organizarea horei prealabile a flăcăilor (jocul), în amurgul zilei de Crăciun, într-un loc special, în fața casei de cultură, bisericii, în centrul localității, evenimentul constituind un preambul al colindatului propriu-zis.

Etapa colindatului propriu-zis cuprinde următoarele acțiuni:

- pornirea alaiurilor din centrul localității, cu muzică de marș și de joc, executată cel puțin de doi lăutari ambulanți, de regulă, la acordeon și la tobă, cărora li se poate asocia și o goarnă de semnalizare, folosită de gonași;
- cererea permisiunii de a colinda, strigată de gonași sau de grupul întreg, din poarta curții sau de dinaintea casei, exclamând formula „Primiți cu colinda!?”;
- primind acceptul "poftim, poftim", sonorizat de către gazdă, ceata se deplasează spre fereastră, în unele localități scandând de trei ori, în grup și în maniera ritmică cadențată, cuvântul "Mulțumim!", sau imitând dansul flăcăilor, în sunetul unei melodii de dans, asociată, uneori, cu pocnetul din bici;
- se execută în grup una-două colinde la fereastră sau în pragul casei, rolul de lider al cântării revenindu-i colindătorului;
- după caz, la invitația gospodarului, ceata intră în casă, uneori cu muzica de Vivat (melodii de cântec în ritm de dans), după care cântă cu steaua, „la icoane”, colinda specială Nasterea ta, Hristoase, derivată din repertoriul ecleziastic;
- după caz, fata casei leagă cușmele flăcăilor preferați cu "fundite" sau panglici;
- oferirea darurilor rituale din partea gazdelor, de regulă, un colac mare și bani, însoțite de formule de mulțumire către colindători;
- anunțarea de către cămăraș a sumei acordate;
- formula de mulțumire din partea cămărașului, acompaniată de scandarea grupului;
- după caz, se scoate la joc fata mare a casei, ea dansând în curte, în cercul cetei bărbătești sau în pereche cu cămărașul, o suită de sârbă și horă în două părți, toboșarului atribuindu-i-se un rol ritmic, determinant în actul performării;
- alaiul pleacă în sunetul muzicii de marș și de joc, acompaniindu-se de chiote, percuție la tobă, pocnituri din bici.

Etapa de încheiere a colindatului poartă, pe alocuri, denumirea sugestivă “la zamă”. Ea semnifică masa rituală închinată cetelor de colindători ai localității, care se organizează spre dimineață, a doua zi de Crăciun, acasă la unul din cămărași, având drept simbol zeama de găină, alături de vin și de alte bucate de sărbătoare. În cadrul reuniunii se face totalul încasărilor, se numără banii, se împart colacii între membrii cetelor. Suma totală adunată se distribuie pentru plata colindătorilor principali, uneori și pentru donații speciale către biserică, iar grosul banilor sunt destinați finanțării muzicii pentru cele 7 jocuri (hore) obligatorii ale satului, prilejuite de trei sărbători principale ale anului (Crăciun, Sf. Vasile și Paști).

Toate aceste etape se bazează pe respectarea anumitor norme sociale, morale și juridice, acreditate de comunitățile locale, fapt ce conferă întregului ansamblu funcțional semnificația unei veritabile instituții culturale tradiționale.

Obiceiul Colindatului în ceata bărbătească, cu **valențele sociale** profunde, este unul de referință în strategiile identitare ale poporului roman. El solidarizează grupul flăcăilor, cultivă disciplina în rândul lor, îi deprinde să-și asume responsabilități colective, contribuie la modelarea comportamentului lor în spirit civic, patriotic. Funcțiile sociale ale colindatului vizează reactualizarea relațiilor sociale, fortificarea sistemului tradițional de valori și de transmitere a modelelor etice, comportamentale, estetice, constituite pe parcursul secolelor. Pentru toate acestea, obiceiul a fost introdus, în 2013, de către UNESCO în Patrimoniul Cultural Intangibil.

<https://ich.unesco.org/en/RL/mens-group-colindat-christmas-time-ritual-00865#video>

<https://www.youtube.com/watch?v=U9vi-VjPMos>

2.2.5 Jocul fecioresc din Transilvania

Dansul fecioresc, specific mai multor zone din Transilvania este practicat în ocazii festive, numai de bărbați, iar specialiștii spun că este, din punct de vedere tehnic, unul dintre cele mai dificile dansuri populare românești. Fiecare comunitate are propriile variante, bazate pe armonie, mișcare, multă tehnică și ritm. "Feciorește de sărit", "Feciorește de bătă", "Călușerul" (diferit de "Căluș"), "Feciorește rar", "Feciorește des", "Bărbuncul", "Ardeleana feciorește", Târnavăana", "Sorocul", "Băița", "Rara" sunt doar câteva dintre titlurile generice care definesc tot atâtea dansuri atribuite categoriei ample a Jocului fecioresc din România.

Toți membrii comunității iau parte la dans, fie ca artiști interpreți sau simpli spectatori, iar dansul oferă tinerilor oportunitatea de a-și consolida statutul social în comunitățile tradiționale, în special în rândul fetelor și a familiilor acestora, în vederea căsătoriei. Un rol special îl are conducătorul jocului, cel care antrenează și integrează membrii grupului, în timp ce un al doilea lider este ales pentru aptitudinile sale ca performer și conducător de dans. Membrii grupului sunt de sex masculin, de la 5 la 70 de ani, români, unguri sau de etnie romă, fapt ce contribuie la dialogul intercultural și diversitate culturală.

Denumit de UNESCO „Lad’s dance” („Jocul flăcăului”), dansul „Feciorescul de Ticuș”, specific comunității din Ticușul Nou – o localitate situată la 70 de kilometri de Brașov, parte din comuna Comana, din Țara Făgărașului, a fost introdus pe Lista Patrimoniului Cultural Imaterial în 2015, fiind recunoscut pentru originalitatea, expresivitatea, robustețea și vigoarea dansurilor cuprinse în această categorie aparte, oglindind un bogat conținut de idei și sentimente, exprimate prin joc.

<https://ich.unesco.org/en/RL/lads-dances-in-romania-01092#video>

2.2.6 Tradiția românească a țesutului scoarțelor

Tradiția țesutului pe teritoriul țării noastre datează încă din epoca bronzului, fragmente de țesături fiind descoperite în vase din perioada respectivă. Odinioară nelipsite din orice casă din România, covoarele tradiționale făceau parte din „avuția” familiei și erau moștenite din generație în generație, fiind renumite pentru frumusețea și rezistența lor. Țesutul covoarelor era una dintre principalele ramuri ale artei populare, perioada de maximă glorie fiind considerată în secolul al XVIII-lea și început de secol al XIX-lea. Astăzi, meșteșugul este practicat atât în cadrul gospodăriei țărănești, cât și în ateliere specializate din mănăstirile ortodoxe de maici și în asociațiile familiale de profil. Este foarte bine reprezentat în județul Maramureș, nordul și centrul provinciei istorice Moldova (județele Botoșani, Neamț, Bacău), în județele Prahova și Buzău, precum și în Oltenia (județele Olt, Vâlcea, Dolj, Gorj).

Printre materiile prime folosite se numărau atât inul și cânepa, cât și lâna, care, odata tunsă de pe oi, era toarsă și apoi colorată, până se ajungea la firul bun pentru lucrul în război.

Firele toarse de lâna erau folosite fie în coloritul lor natural, fie vopsite. Doar coloranții naturali erau folosiți, aceștia fiind obținuți din diferite rădăcini sau tulpini de plante, flori sau insecte. Se cunoștea momentul optim pentru recoltare și rețeta de prelucrare pentru a se obține o anumită intensitate a culorii. Deoarece, adesea, plantele adunate la un cules nu erau suficiente pentru a vopsi toate firele, se aștepta până la un alt cules pentru a continua colorarea lânii. Aceasta vopsire succesivă oferea de fiecare dată alte tonuri firelor, iar obiectele realizate din fire astfel colorate căpătau un farmec aparte care, rezultat din nuanțele șterse ale vopselelor vegetale, caracterizează cele mai

Patrimoniu national

frumoase dintre țesăturile românești. Pentru colorare se foloseau plante precum menta, anin, urzica (culoarea neagră), coji de zarzăr și nuc (maro), vine de salcie (vișiniu închis), coji de vișin și de dud (vernii), rădăcină de păducel (albastru închis), nalbă (gri deschis), foi de ceapă (galben și crem), crin (violet) sau sunătoare (culoarea nisipului).

Practicile pregătitoare țesutului - sortatul și prelucratul manual al fibrelor textile, urmate de urzitul și năvăditul firelor sunt operațiile care pun baza viitoare țesături. Pentru realizarea covorului tradițional se folosește urzeala din fire de lână, cânepă sau bumbac de diferite grosimi, acoperite de fire de lână. Cel mai frumos, rezistent și plăcut la atingere este covorul din lână, care este moale și elastic, iar în timp prinde o patină foarte frumoasă.

Țesutul se făcea exclusiv manual, la războaiele de țesut orizontale sau verticale, prin întrepătrunderea firelor de lână, necesitând multă răbdare și migală pentru a realiza fiecare covor. În procesul țeserii la războiul orizontal sunt folosite ambele mâini pentru introducerea bătelii și picioarele pentru a călca pedalele care despart grupele de urzeală, permițând introducerea suveicii cu firele de băteală. La războiul vertical, firele de lână sunt introduse cu mâna între firele urzelii, fiind apoi "bătute" cu "pieptenele" sau "furculița".

La baza sistemelor de ornamentare tradiționale românești (sec. XVIII-XIX), stau tehnicile de alesătură a motivelor. Frecvent, motivele decorative se aleg "în degete". Tehnica alesului cu speteaza a fost răspândită în Oltenia și sudul Munteniei; Moldova a preferat alesul în chilim (scoarțește), iar în Banat și Dobrogea s-a preferat alesul printre fire și peste fire cu vergele.

Imaginația artiștilor populari era impresionantă, covoarele, scoarțele și tapiseriile fiind decorate cu motive dintre cele mai diverse, în culori pline de viață, care reflectă identitatea națională românească: covoarele din Banat cu motive geometrice, cele din Moldova cu motive florale pe fond negru, covoarele oltenești cu ornamente floral vegetale, zoomorfe și antropomorfe.

Covoarele, țesăturile de casă sunt acele forme intermediare în viața omului, care îl ajută să-și satisfacă anumite necesități vitale, estetice, sociale – de a-și împodobi casa, așterne patul, acoperi corpul, înfrumuseța și organiza sărbătorile, petrece anumite ritualuri etc. Prin urmare se exprimă în piesele țesute opinia colectivă, tradițiile satului.

Scoarțele românești sunt, în continuare, apreciate la adevărata valoare în întreaga lume. Recunoașterea UNESCO din 2016 va contribui la perpetuarea meșteșugului și la o mai bună promovare a identității noastre internaționale pe plan internațional.

Filme de prezentare a meșteșugului pot fi vizualizate la adresele:

<https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-wall-carpet-craftsmanship-in-romania-and-the-republic-of-moldova-01167#video>

<https://www.youtube.com/watch?v=A-TS3ggnOg>

2.3 Lista tentativă a României

Lista Indicativă este denumirea tehnică pentru a desemna un inventar de situri aflate pe teritoriul fiecărei țări parte a Convenției Patrimoniului Mondial, considerate potrivite pentru a fi înscrise în Lista Patrimoniului Mondial - LPM UNESCO.

Înainte de a figura în LPM UNESCO, orice sit trebuie să fie introdus de către (oricare) stat în Lista Indicativă cu cel puțin un an înainte de a fi propus pentru LPM. Propunerile de situri sunt făcute în baza tematicilor și studiilor cele mai recente.

România prezintă și astăzi Lista Indicativă din 1991, în pofida faptului că fiecare stat semnatar are obligația de a o actualiza la cel mult zece ani. Cu toate că a fost completată în 2004, 2010 și 2016 (când au fost introduse în Lista Indicativă Sibiul, Rimetea, respectiv Roșia Montană), Lista Indicativă a României a rămas neactualizată în ansamblul său. Ea este anacronică și depășită la nivel de propunere, de criterii și de metodologie.

Evaluările propunerilor de înscriere sunt realizate de ICOMOS (International Council on Monuments and Sites). Gestionarea dosarelor de candidatură este realizată de către Institutul Național al Patrimoniului (INP), instituție publică de importanță națională, aflată în subordinea Ministerului Culturii și Patrimoniului Național.

În iulie 2017, România avea înscrise 14 locuri și bunuri pe lista indicativă a PM UNESCO, dintre care: 3 *obiective naturale* (Masivul Retezat, Pietrosul Rodnei, Sânpetru – sit paleontologic) și 11 *obiective culturale* (5 monumente bisericesti, 3 ansambluri urbane, 1 monument de arhitectură civilă rurală, 1 peisaj rural și 1 peisaj minier):

- **Masivul Retezat**, jud. Hunedoara, înscris în 1991;
- **Vârful Pietrosul Rodnei**, jud. Maramureș, înscris în 1991;
- **Situl paleontologic de la Sânpetru**, jud. Hunedoara, înscris în 1991;
- **Bisericile bizantine și post-bizantine din Curtea de Argeș**, înscrise în 1991;
- **Biserica “Sf. Nicolae” din Densuș**, jud. Hunedoara, înscrisă în 1991;
- **Biserica “Trei Ierarhi” din Iași**, înscrisă în 1991;
- **Ansamblul rupestru de la Basarabi**, jud. Constanța, înscris în 1991;
- **Mănăstirea Neamț**, jud. Neamț, înscrisă în 1991;
- **Culele din Valahia Mică**, înscrise în 1991;
- **Ansamblul monumental “Constantin Brâncuși” din Tg. Jiu**, înscris în 1991;
- **Centrul istoric al orașului Alba Iulia**, înscris în 1991;
- **Centrul istoric al orașului Sibiu**, înscris în 2004;

Patrimoniu național

- **Vechile sate Hollókő și Rîmetea și împrejurimile lor**, Ungaria și jud. Alba, înscrise în 2012, înscriere transnațională;
- **Peisajul cultural minier Roșia Montană**, înscriere din 2016.

Conform ultimelor declarații ale reprezentanților INP, există în lucru dosarele *Ansamblului monumental "Calea Eroilor" de la Târgu Jiu* și cel al *Centrului Istoric al Sibiului*, pe care România a încercat, în etape de timp diferite, fără succes, să le introducă pe lista reprezentativă, acestea primind referate negative de la forurile UNESCO.

De asemenea, în atenția specialiștilor se află și *Roșia Montană*, care a fost introdusă în Lista indicativă a României în luna februarie 2016 și pentru care trebuie început procesul de elaborare a dosarului de nominalizare.

S-a deschis și un nou dosar - propunere transfrontalieră: *Frontierele Imperiului Roman*.

Patrimoniu national

Pentru înscrierea pe Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității sunt în evaluarea Comitetului Interguvernamental pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial două dosare – cel al **Pelerinajului de la Șumuleu Ciuc**, din timpul Rusaliilor catolice și o propunere transnațională (împreună cu Bulgaria și Macedonia) – **Sărbătoarea Mărțișorului**.

Se mai au în vedere ca și propuneri Pelerinajul de la Moisei, județul Maramureș și jocul de oină.

Patrimoniul este atât un drept, cât și o datorie a statului român. Patrimoniul cultural și natural reprezintă o miză cât se poate de actuală și înseamnă o moștenire lăsată de generațiile care ne-au precedat și pe care avem datoria de a-l transmite intact generațiilor viitoare.

2.4 Elemente de patrimoniu național local

Din cele 508 monumente istorice inventariate în județul Botoșani, în Dorohoi regăsim 17 poziții: 2 de interes național și 15 de interes local.

Importanța națională prezintă:

- **Situl arheologic de la Dorohoi – punct “Vatra Târgului”;**
- **Ansamblul Bisericii Domnești, ce include Biserica “Sf. Nicolae” și Turnul de Clopotniță**

De interes local amintim:

- Biserica „Vârgolici”, azi Biserica de lemn „Adormirea Maicii Domnului” - 1779;
- Casă, Str. Grigore Ghica 56 – 1828;
- Casa cneazului Moruz – 1850;
- Casa Costache Enescu – 1860;
- Liceul „Grigore Ghica” – 1880;
- Casa Burgheli, azi Spitalul orașenesc – 1880;
- Casa Marcu – 1880;
- Casă, Str. Al. I. Cuza 27 – 1890;
- Fosta prefectură, azi Muzeul de Științele Naturii – 1899;
- Ocolul Silvic – 1902;
- Școala de băieți „Gheorghe Asachi”, azi Biblioteca orașenească – 1903;
- Primăria veche – 1905;
- Casa Andreescu – 1915;
- Casa Răutu – 1925;
- Casa Ciopec – 1939.

Situl arheologic de la Dorohoi, punctul ”Vatra Târgului” este inclus în grupa A a monumentelor istorice, având valoare națională și universală (Cod LMI 2010 – BT-I-s-A-01779). Monumentul de arheologie se află pe suprafața intravilană a municipiului Dorohoi, pe strada Ștefan cel Mare, la o distanță de aproximativ 200 de metri de Biserica ”Sfântul Nicolae”. Situl datează din Epoca Medievală, corespunzătoare secolelor al XV-lea – al XVII-lea .

Ansamblul Bisericii Domnești este un monument de arheologie din Municipiul Dorohoi, cu valoare națională și universală, fiind înregistrat în lista monumentelor istorice sub codul LMI – BT-II-m-A-01984. Acest prestigios ansamblu, are în componența sa vechiul lăcaș al Bisericii "Sfântul Nicolae" și Turnul cu Clopotniță.

Biserica "Sfântul Nicolae" este cel mai vechi monument de arhitectură din municipiu, datând din anul 1495. A fost ctitorită de Voievodul Ștefan cel Mare, protectorul Moldovei, renumit și foarte apreciat pentru bunul său obicei de a construi biserici și mănăstiri drept mulțumire pentru victoriile obținute în bătăliile purtate împotriva turcilor. Locul are o importanță aparte pentru comunitatea creștinilor ortodocși din zonă, întrucât terenul din jurul bisericii a servit ca cimitir până în 1890, când mormintele au fost strămutate.

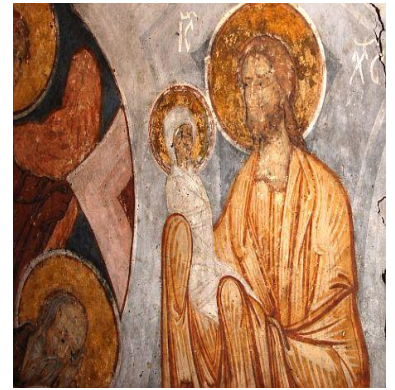
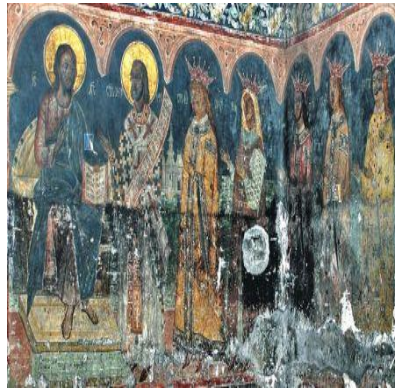
Biserica a fost în trecut restaurată la sfârșit de secol XIX și începutul de secol XX, mai precis între anii 1896-1921, dar și-a păstrat în întregime zidurile de odinioară și forma originală. Este realizată în vechiul stil moldovenesc, cu pereți din cărămidă și piatră, cu o grosime de 1,3 metri. Construcția are abise rotunde, ferestre mici și înguste, precum și o turlă ce se înalță impunător pe două baze stelare, iar cupola este precum o calotă.

Se consideră că acest sfânt lăcaș că este o adevărată bijuterie arhitecturală. Are una dintre cele mai frumoase decorațiuni exterioare, realizată fiind în stil bizantin, din cărămidă smălțuită, de diferite culori. Discurile sunt smălțuite și colorate în nuanțe de galben și verde și sunt ornamentate cu motive fantastice din fiziolog, motive geometrice sau stema țării.

Biserica are și o prețioasă pictură interioară realizată cu aproximativ 500 de ani în urmă, dar care a dăinuit până în prezent. Biserica a fost zugrăvită în frescă, fie în vremea Sfântului Ștefan cel Mare, fie în vremea domnitorului Petru Rareș. În naos, pe peretele vestic, se păstrează, încă, tabloul votiv, în care sunt înfățișați Sfântul Voievod Ștefan, Doamna Maria, Bogdan, Ștefan cel Tânăr și fratele sau, Petru. Spre deosebire de toate celelalte biserici moldave, tabloul votiv al acestei biserici se prelungește și pe zidul sudic. În rândul frescelor, cele mai deosebite rămân cele care prezintă Patimirile Mântuitorului:

Patrimoniul național

Rugăciunea de pe Muntele Măslinilor, Sărutarea lui Iuda, Lepădarea lui Petru, Judecata, Iisus la Ana și Caiafa, Pătimirile, Cortegiul spre Golgota și Răstignirea.

Tot în Ansamblul Bisericii Domnești, în curtea bisericii, găsim **Turnul Clopotniței**, ridicat din cărămidă, în 1871. Turnul se înalță spre cer în partea de apus a bisericii, locul de unde, de secole, se ridică spre Dumnezeu cântecul clopotelor și rugăciunile de ocrotire a pământurilor dorohoiene.

Deși toate celelalte au fost clasificate ca având importanță locală sau județeană, considerăm că este importantă cunoașterea și protejarea lor, întrucât ne oferă o imagine elocventă a evoluției în timp a municipiului nostru.

2.5 Sinteze și evaluare

I. Desfășurați un concurs pe echipe, fiecare echipă prezentând spre recunoaștere celorlalte echipe un colaj de imagini cu elemente din Patrimoniul Mondial UNESCO din România.

II. Întocmiți un studiu de caz pentru un obiectiv UNESCO românesc, argumentând alegerea făcută.

III. Realizați o miniexpoziție cu fotografiile personale ale obiectivelor UNESCO vizitate.

IV. Comparați, stabilind trei asemănări și trei deosebiri, două mănăstiri de Lista UNESCO, alocalizate în două regiuni diferite ale României.

V. Localizați pe harta României siturile UNESCO.

VI. Realizați un text argumentativ despre importanța cunoașterii și implicării în păstrarea patrimoniului românesc.

VII Aduceți argumente pentru includerea Roșiei Montane pe Lista .Patrimoniului Mondial UNESCO.

VIII. Urmăriți și comentați video-urile propuse în linkurile următoare https://www.youtube.com/watch?v=a7snS-y_e_s, <https://www.youtube.com/watch?v=rfCd6Rmbzyg> https://www.youtube.com/watch?v=wOBzO_cRzKI

IX. Descrieți ritualul Mărțișorului și comparați specificul din fiecare dintre statele implicate în recunoașterea internațională a acestei tradiții.

III Patrimoniul și dezvoltarea durabilă

3.1 Protejarea patrimoniului

Termenul de „moștenire” este extrem de vast, întotdeauna atașând obiectivului la care se referă valoare, semnificație, calitate, integritate, autenticitate și, mai ales, perenitate de-a lungul a numeroase generații.

Astfel, „**moștenirea**” **naturală** reprezintă decizia etică și responsabilitatea unei societății de a remite un mediu înconjurător sănătos, împreună cu componentele sale biologice complexe și complicate, generațiilor viitoare. Percepția generală asupra naturii ca sursă de „moștenire” este importantă pentru că ea asociază, astfel, mediul înconjurător conceptului de moștenire culturală care este definită ca fiind expresia modurilor de viață pe care o comunitate le-a dezvoltat și pe care le transmite de la generație la generație, incluzând tradiții, practici, obiecte, expresii și valori artistice.

Pentru Consiliul Europei, „**moștenirea culturală**” este o expresie a protecției și promovării idealurilor și principiilor. Ea produce reprezentări materiale ale sistemelor de valori, credințe, tradiții și stiluri de viață și conține aceste urme vizibile și tangibile din antichitate până în trecutul recent. Moștenirea ne duce cu gândul la trecut, iar în prezent este profund legată de modul în care folosim „trecutul” ca resursă nelimitată, sursă de reinventare și forță socială. Mai mult, deși nu toate formele de moștenire sunt apreciate universal, patrimoniul este apreciat ca o sursă esențială de identitate personală și colectivă și necesar pentru sentimentul de respect de sine.

O abordare sustenabilă a patrimoniului cultural și natural european este relevantă pentru viitorul numeroaselor și spectaculoaselor obiective și elemente care compun această moștenire și care constituie o sursă importantă de dezvoltare pentru întreaga arie.

În lumea interconectată de astăzi, puterea culturii de a transforma societățile este clară. Diversele sale manifestări – de la monumentele noastre istorice îndrăgite și muzee la practicile tradiționale și formele de artă contemporană – îmbogățesc viața noastră de zi cu zi în nenumărate feluri. Patrimoniul constituie o sursă de identitate și de coeziune pentru comunitățile perturbate de schimbările năucitoare și instabilitatea economică. Creativitatea contribuie la construirea unor societăți deschise, incluzive și pluraliste. Atât moștenirea cât și creativitatea pun bazele societății cunoașterii vibrante, inovatoare și prospere.

Patrimoniul național

UNESCO este convins că nicio dezvoltare nu poate fi durabilă fără o componentă puternică culturală. Într-adevăr, numai o abordare centrată pe dezvoltare bazată pe respect reciproc și dialog deschis între culturi poate duce la rezultate de durată, inclusive și echitabile. Cu toate acestea, până de curând, cultura a lipsit din ecuația de dezvoltare.

Pentru a se asigura că cultura își ia locul de drept în strategiile și procesele de dezvoltare, UNESCO a adoptat o abordare pe trei direcții: advocacy la nivel mondial pentru cultură și dezvoltare, angajarea comunității internaționale în stabilirea de politici și cadre juridice clare, sprijinirea guvernelor și actorilor locali pentru protejarea patrimoniului, consolidarea industriilor creative și încurajarea pluralismului cultural.

Convențiile culturale UNESCO oferă o platformă unică la nivel mondial pentru cooperarea internațională și instituie un sistem de guvernare globală culturală bazat pe drepturile omului și valori comune. Aceste tratate internaționale constituie eforturi pentru a proteja patrimoniul cultural și natural al lumii, inclusiv siturile antice arheologice, intangibile și patrimoniul subacvatic, colecții muzeale, tradiții orale și alte forme de patrimoniu, precum și pentru a sprijini creativitatea, inovația și apariția unor sectoare culturale dinamice.

Întregul potențial al moștenirii culturale și naturale de a contribui la dezvoltarea sustenabilă poate fi valorificat prin integrarea conservării lor în politicile și procesele de decizie locală și, prin consecință, la crearea și consolidarea capacităților necesare la nivelurile implicate, respectiv autorități locale, comunitățile și cetățenii, turismul și alte sectoare economice și, în general, la nivelul societății civile largi.

3.2 Proiecte de dezvoltare durabilă – povești de succes

Una dintre misiunile UNESCO este identificarea, conservarea și protejarea locurilor înscrise în Lista Patrimoniului Umanității, importante pentru comunitatea mondială. Este consiliată în misiunea ei de **Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor, ICOMOS**, o asociație profesională fondată în 1965, compusă din 7500 de experți în conservare, arhitecți peisagiști, arhitecți, arheologi, antropologi, urbaniști, ingineri, istorici, paleontologi sau arhiviști.

Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice, a fost instituită de UNESCO în anul 1983, în data de 18 aprilie, pentru a conștientiza diversitatea patrimoniului istoric mondial.

Siturile sunt protejate prin **Convenția privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural**, la care au aderat 191 dintre statele lumii. Din 1972, de când a fost adoptată, Convenția este un instrument util pentru acțiuni concrete de conservare a siturilor sau a speciilor amenințate. Recunoscând valoarea universală a siturilor, statele s-au obligat să le protejeze și conserve și s-au străduit să găsească soluții naționale sau să capteze atenția prin campanii internaționale.

Soluții de succes

Povestea Patrimoniului Umanității a început în 1954. Atunci, guvernul Egiptului a decis să construiască Barajul de la Aswan, iar enormul lac de acumulare din spatele barajului urma să inunde o mare parte a văii Nilului și să acopere definitiv multe dintre comorile antice din Nubia, iar Egiptul și Sudanul au cerut ajutorul UNESCO pentru salvarea monumentelor aflate în pericol. În campania internațională s-au implicat multe dintre statele membre UNESCO și o cooperare internațională fără precedent a făcut posibilă excavarea și înregistrarea a sute de situri arheologice, recuperarea a mii de artefacte, salvarea și relocarea a 24 dintre cele mai importante temple pe un teren mai înalt.

Cel mai îndrăzneț proiect de inginerie a fost **mutarea templelor de la Abu Simbel și Philae**, construite în 20 de ani și terminate în 1244 î.Ch., în timpul marelui faraon Ramses al II-lea. Templele de la Abu Simbel au fost tăiate în bucăți și mutate 64 de metri deasupra poziției inițiale, suficient pentru a nu fi acoperite de ape. În total au fost transportate 10 mii de tone de piatră și fixate pe noile poziții, în interiorul unor domuri gigantice din beton, pentru a crea impresia că au fost săpate în rocă ca și templele originale.

Ideea nebunească de le a muta s-a dovedit o sarcină titanică, dar a fost terminată în doar 4 ani, până în 1968, înainte de finalizarea barajului de la Assuan și de umplerea lacului Nasser. Mutarea templelor a fost considerată un succes spectaculos, întreaga operațiune a costat 80 de milioane de dolari, o jumătate din sumă fiind donată de 50 dintre țările membre UNESCO. Întreaga operațiune a atras atenția mass-media și milioane de turiști au aflat despre Abu Simbel, iar Egiptul a intrat pe lista destinațiilor de vacanță de neratat. În semn de recunoștință, Egiptul a recompensat țările care contribuiseră în mod deosebit la succesul campaniei donând patru dintre temple. Templul Dendur a fost mutat la Metropolitan Museum of Art din New York City, Templul lui Debod - la Parque del Oeste din Madrid, Templul lui Taffeh mutat la Rijksmuseum van Oudheden din Amsterdam și Templul Ellesyia dăruit Italiei.

Succesul proiectului a dus și la alte cooperări internaționale de salvare, a Veneției și lagunei în care se află, a ruinelor de la Mohenjo-daro din Pakistan și a Templului Borobodur din Indonesia. Siturile au fost apoi incluse în Patrimoniul Umanității, un concept dezvoltat chiar din aceste cooperări internaționale, iar UNESCO a inițiat atunci, împreună cu ICOMOS, Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor, proiectul Convenției pentru protecția Patrimoniului comun al Umanității.

Salina Wieliczka de lângă Cracovia, Polonia a fost una din primele 12 situri din patrimoniul UNESCO. Mina, săpată în secolul XIII, a furnizat sare gemă până în anul 2007, fiind una dintre cele mai vechi saline din lume în funcțiune continuă.

Deschisă și publicului, pentru vizitare sau pentru beneficiile salinoterapiei, salina a fost vizitată de milioane de vizitatori, între care multe capete încoronate și personalități marcante. Salina cu peste 300 de km de galerii, un labirint de pasaje, lacuri și cavitati uriașe care adăpostesc trei capele și zeci de sculpturi săpate în sarea cristalină, era serios amenințate de umiditatea datorată introducerii ventilării artificiale, la sfârșitul secolului XIX. Wieliczka a fost plasat pe lista siturilor aflate în pericol în 1989 și timp de 9

Patrimoniu național

ani, cu eforturile reunite, ale Poloniei și comunității internaționale mobilizată de UNESCO, a fost instalat un sistem eficient de deumidificare, iar situl a fost salvat.

Situl arheologic Delphi din Grecia.

În 1987, anul când urma să fie inclus în lista Patrimoniului Umanității, situl era amenințat de construcția unei uzine de aluminiu, chiar lângă sit. Guvernul grec a fost invitat de UNESCO să găsească altă locație pentru uzină, iar autoritățile s-au văzut nevoite să se conformeze și Delphi și-a luat locul de drept în Patrimoniul Umanității.

Orașul Vechi din Dubrovnik, Croația.

Perla Adriaticii, cu splendidele ei clădiri gotice, renașcentiste și baroce a supraviețuit secolelor. În noiembrie și decembrie 1991, la începutul războiului care a dus la fărâmițarea fostei Iugoslavii, armata iugoslavă a bombardat de mai multe ori orașul,

Patrimoniul național

distrugându-l în proporție de 70 %. A fost inclus imediat de UNESCO pe lista siturilor în pericol și datorită unui program de restaurare, coordonat și finanțat de organizație, vechile construcții au fost refăcute redându-i orașului strălucirea de altădată.

Într-o lume tot mai globalizată, comunitățile locale au un rol din ce în ce mai mare în conservarea patrimoniului național. Pe lângă beneficiile care derivă din înscrierea siturilor pe lista Patrimoniului Umanității sunt, însă, și inconvenientele afluxului de vizitatori, pentru cei care locuiesc în zonă, lucrează sau vizitează siturile, care cer tuturor părților implicate un management responsabil pentru conservarea și protejarea biodiversității și moștenirii culturale.

3.3 Sinteze complexe

I. Întocmiți un eseu cu tema Rolul patrimoniului românesc în consolidarea identității europene.

II. Realizați o campanie de promovare a unui monument istoric din județul Botoșani.

Cerințe:

a) identificarea unui obiectiv/ obiect/ element de patrimoniu din localitatea sau din județul în care locuiesc și realizarea unei prezentări de maxim două pagini a acestuia cu evidențierea valorii sale de patrimoniu în context național și european (arhitecturală, istorică, artistică, științifică etc.);

b) conceperea și implementarea unui proiect de campanie de informare și conștientizare a publicului larg cu privire la valoarea de patrimoniu a obiectului de patrimoniu respectiv și cu privire la măsurile care trebuie întreprinse pentru protejarea/conservarea și promovarea acestuia.

Proiectul va avea următoarele obiective:

- mai bună cunoaștere a valorilor pe care se întemeiază Uniunea Europeană;
- conștientizarea și responsabilizarea elevilor cu privire la patrimoniul local/regional/național, la rolul acestuia în promovarea diversității culturale la nivel european și la conservarea lui pentru generațiile următoare;
- informarea publicului cu privire la importanța respectării patrimoniului național și a locului lui în patrimoniul cultural european;
- dezvoltarea abilităților creative ale elevilor;
- realizarea unei campanii de informare și conștientizare desfășurată în localitatea de reședință despre obiectul de patrimoniu ales.

Bibliografie

- Cattaneo, M și Trifoni, J* 100 minuni ale artei și arhitecturii din patrimoniul UNESCO, Editura Univers, 2002
- Erdeli, G și colab* Geografie. Europa – România - Uniunea Europeană. Probleme fundamentale – manual pentru clasa a XII-a, Editura CD-Press, București 2008
- Ficher, R. și colab,* Cele mai frumoase locuri din lume. Toate siturile din patrimoniul mondial UNESCO Editura Litera, București, 2014
- Lotz, J și Veser, T.* Patrimoniul universal. Natura și cultura protejate din Europa de Vest, Europa Centrală și de Nord, Europa de Sud și Europa de sud-est Editura Șchei -Brașov, 1998
- Ispas, S* Patrimoniul cultural imaterial din România, vol I-II Ministerul Culturii, București, 2009-2013
- Oberländer-Târnoveanu, I* Un viitor pentru trecut. Ghid de bună practică pentru păstrarea patrimoniului cultural Editura CIMEC, București, 2002
- Pop, M* Obiceiuri tradiționale românești, Institutul de cercetări etnologice și dialectologice, București, 1976
- Rey, V. și colab.* Atlasul României, Editura Rao, București, 2006
- Scripcariu, A și colab* Patrimoniul românesc UNESCO, Cartea noastră de vizită, Editura Școala Agaton, Ciolpani, 2015
- Scripcariu, A.* Manual școlar pentru disciplină opțională. Patrimoniu cultural – Județul Brașov Editura Școala Agaton, Ciolpani, 2013
- Stieber, A și colab* Capitalele Europei – de la Amsterdam la Zagreb, Editura Litera, București, 2015
- Tufescu, V.* Județul Botoșani, Editura Academiei, București, 1977
- Colecțiile Cotidianul* Cele mai iubite orașe, Editura Univers, 2006

<http://povestidecalatorie.ro/obiectivele-din-romania-incluse-in-patrimoniul-mondial-unesco/>

<http://timp-liber.acasa.ro/vacante-calatorii-291>

<http://www.cimec.ro/monumente/unesco/unesco/indexC36.htm>

<http://cnr-unesco.ro/despre-unesco-si-comisiile-nationale-unesco/>

<http://whc.unesco.org/en/list/>

<https://ich.unesco.org/en/lists?display=default&text=&inscription=0&country=00182&multinational=3&type=0&domain=0&display1=inscriptionID#tabs>

Patrimoniul national

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=10->

[Im5e4oue6sC3YYFbvkyGobyGQ&ll=45.0833330000000004%2C29.5&z=8](https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=10-Im5e4oue6sC3YYFbvkyGobyGQ&ll=45.0833330000000004%2C29.5&z=8)

<http://www.arcgis.com/apps/MapTour/index.html?appid=495dd223c8814c43a13819ff408f7d1c&webmap=1543d6c3261042dabc612a32dfcd0ec8>

<https://consilierturism.ro/destinatii/despre-satele-cu-biserici-fortificate-din-transilvania-din-patrimoniul-unesco/>

<http://turism-dorohoi.ro/>

<http://www.turismbotosani.ro/>